С. САТТОРОВ, Ҷ. ОХУНОВ, М. ЯҲЁЕВ

АЛИФБОИ МУСИҚӢ
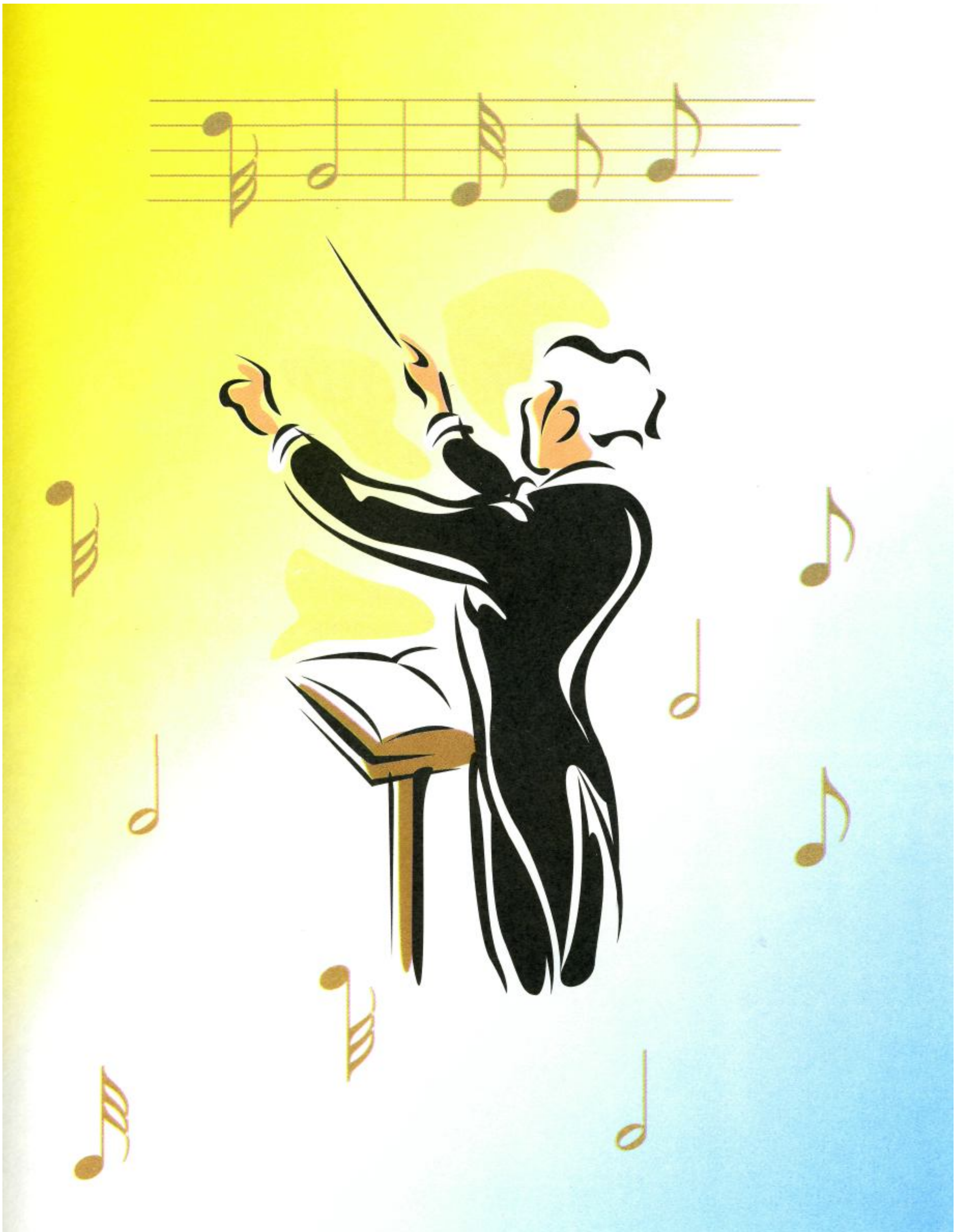
С. САТТОРОВ, Ҷ. ОХУНОВ, М. ЯҲЁЕВ

АЛИФБОИ МУСИҚӢ

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ СИНФИ ЯКУМ

Мушоварои
Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон
ба чоп тавсия кардааст

ДУШАНБЕ
МТЛ ОРЕС
2005

ББК 74.266.7+85.31Я72 С-34

Ин китоб аз чрниби Маркази татбики лоих,а дойр ба нашри адаби¨ти таълими, тавассути маблагх,ои Х,укумати Точикистон нашр гардидааст.

Сатторов С., Охунов Ч,., Ях,ёев *М.Алифбои* *мусики.* ***Китоби дарсй барои синфи якум. Душанбе, МТЛ ОРЕС, 2005, 96***

Мух,аррирон: **Аъзам Худойдодов, Сафарбек Назаров**

Чддвали истифодаи ичоравии китоб

凰	Ному насаби хонанда	Синф	Соли	Холати китоб (бахри китобдор)	
				Аввали сол	Охири сол

© Сатторов С., Охунов Ч-, Ях,ёев М., *2005*

ПЕШГУФТОР

«Алифбои мусикй», ки барои хонандагони синфи якум хамчун китоби дарсй тавсия мешавад, маводи зиёдеро дарбар гирифтааст. Он дар мусикифахмй, дарки мусикй, ичрои суруд, маданияти шунида тавонистан ва умуман фарогирии маърифати мусикй ба бачахо кумак мерасонад.

Муаллими мусикй хар як дарсро метавонад эчодкорона, бо бозихои мусикии ба мавзуъ мувофики шавкрвару хурсандибахш гузаронад. Дар барномаи нимсолаи аввал барои хонишу омузиш сурудхо нисбатан камтар интихоб шудаанд. Муаллифон дар китоби мазкур кушиш кардаанд, ки дар ниходи хонандагони хурдсол малакаи мусикифахмй ва маърифати ибтидоии мусикдро ба вучуд оранд. Ич,рои суруд баъди ба омузиши амик, омода гардидани шогирдон огоз меёбад.

Дар нимсолаи дуюм савтх,ои мусикл (адвор), суруд ва хелх,ои он, тарзи ичро ва маълумотхри мухимтари мусик^й дар бораи сурудхо омухта мешаванд. Муаллим дар нимсолаи дуюм барои осонию самаранокии таълим аз мачмуахои зиёди сурудхр, ки мувофик,и синну соли хонандагони синфи якум интихоб шудаанд, метавонад фаровон истифода барад.

Муаллифон

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
Эмомалӣ Раҳмонов

ЧОРЯКИ I

МУҚАДДАСОТИ ВАТАН

НИШОНАҲОИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

СУРУДИ МИЛЛИМ

ТОЧИКИСТОН

Мусикии Сулаймон Юдаков Шеъри Гулназар Келдй

Диёри арчманди мо,
Ба бахти мо сари азизи ту баланд бод!
Саодати ту, давлати ту бегазанд бод!
Зи дурий замонахр расидаем,
Ба зери парчами ту саф кашидаем, кашидаем!
Зинда бош, эй Ватан,
Точикистони озоди май!

Барои ному нанги мо
Ту аз умеди рафтагони мо нишонай,
Ту бахри ворисон чах,они чрвидонай.
Хазон намерасад ба навбахори ту,
Ки мазраи вафо бувад канори ту, канори ту!
Зинда бош, эй Ватан,
Точикистони озоди ман!

Ту модари ягонай, *;
Бакри ту бувад бакри хонадони мо,
Мароми ту бувад мароми чисму чрни мо!
Зи ту саодати абад насиби мост,
Ту хастиву хама чахон хабиби мост, хабиби мост!
Зинда бош, эй Ватан,
Точикистони озоди ман!

НИШОНАИ ПОЙТАХТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН - ШАҲРИ ДУШАНБЕ

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ҶОН ТОҶИКИСТОН

Мусиқии Шариф Бобокалонов
Шеъри Мирсаид Миршакар

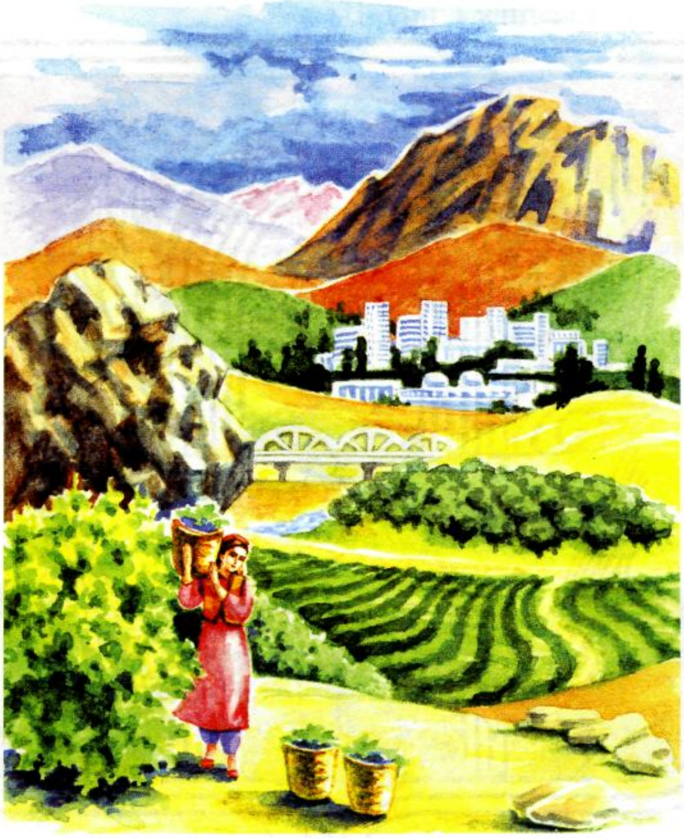

Ҷон Тоҷикистон,
Фарзандат ҳастем,
Дар хизмати ту
Камар бубастем.

Савол: Мусиқиро кӣ аз ҳама хубтар гӯш кард?

ШИНОСОЙ БО САДОҲОИ БАЛАНД ВА ПАСТ

Садои карнай ғафс (паст) буда, садои сурнай борик (баланд) мебошад.

Садо ҳар қадар борик бошад, он ҳамон қадар баланд аст.

Савол: Овози хирс баланд аст ё овози булбул?

МАКТАБ

Мо баччагони шоду хандонем,
Дар мактаб доим аъло мехонем.

Машқро иҷро кунед.
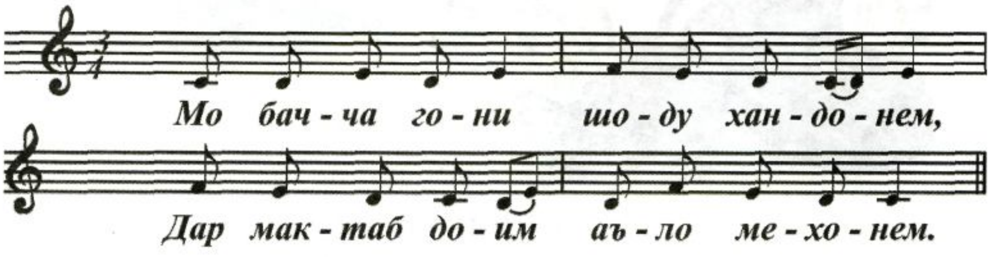
Савол: Оё машқро ҳама дуруст иҷро карданд?

ШИНОСОЙ БО ОҲАНГСОЗ

Ҷӯрабой Охунов

Арбоби ҳунари Тоҷикистон, дотсент, Ҷӯрабой Охунов яке аз оҳангсозони писандидаи бачагон аст. Сурудҳои ӯ хушоҳангу шево буда, ва дорои хусусиятҳои хоси миллӣ мебошанд. Аз ин рӯ сурудҳои ӯро дар байни сурудҳои оҳангсозони дигар зуд фарқ кардан мумкин аст. Оҳангсоз барои оркестрҳои созҳои халқӣ ва симфонӣ ҳам асарҳои бисёр эҷод кардааст. Офаридаҳои ӯ дар толорҳои консертӣ ва телевизиону радиои мамлакат пайваста садо медиҳанд. Ҷӯрабой Охунов омӯзгори мусиқӣ ҳам ҳаст. Ӯ шогирдони зиёдеро таълим додаю парвариш кардааст. Вай дар ташвиқу тарғиби эҷодиёти оҳангсозони дигар низ хидмати зиёде мекунад.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

АЛИФБОИ МУСИҚӢ

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Наримон Бақозода

Машқҳои зарбӣ.

Зарби машқро бо қарсак ифода кунед.

Allegretto (ҷоннок, бо шавқу завқ)
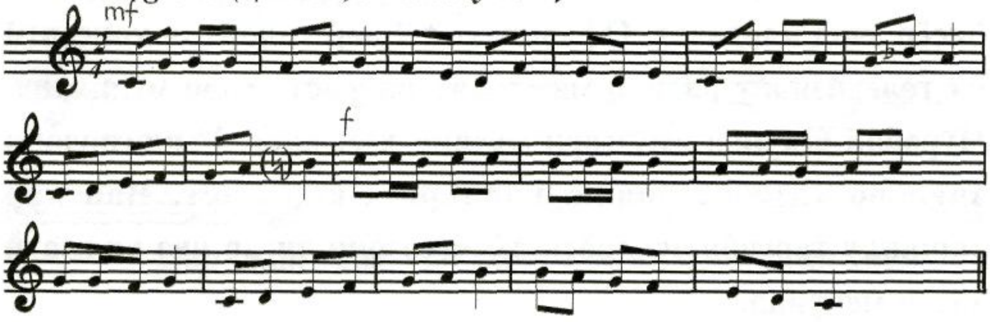
Савол: Мусиқии суруд ба шумо маъқул шуд?

СУРУДРО ЧӢ ТАВР ХОНДАН ЛОЗИМ АСТ?

Ба мусиқӣ бодиққат гӯш диҳед.

Пеш аз сароидан китфҳоро боло набардошта, оромона нафас гиред.

Ҳангоми сароидан кӯшиш кунед, ки овози рафиқатонро шунавед.

Сурудро бо овози ҷӯру форам сароед.

Калимаҳоро бурро ва фаҳмо талаффуз кунед.

Ба садои мусиқӣ эътибор дода, мувофиқи он сароед.

Бо ишораи муаллим баробар оғоз кунед. Ҳамвор хонед ва баробар ба анҷом расонед.

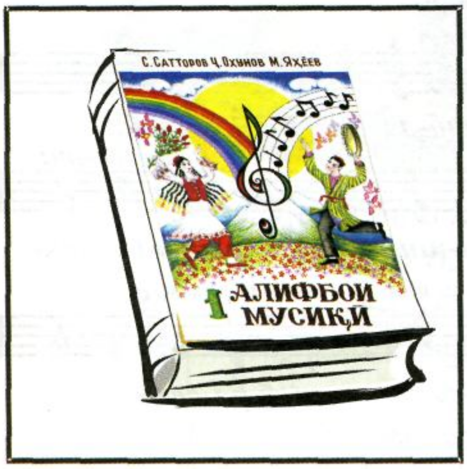

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ШОД БА МАКТАБ РАВЕМ

Мусиқии Ёқуб Сабзанов

Шеъри Нӯъмон Розиқ

I

Дар бағали мо - китоб,
Лаб - лаби рӯди пуроб,
Мисли сабо бошитоб

Шод ба мактаб равем,
Шод ба мактаб равем.

II

Субҳи Ватан - дилкушо,
Роҳати чашмони мо,
Хандакунон ҳар пагоҳ

Шод ба мактаб равем,
Шод ба мактаб равем.
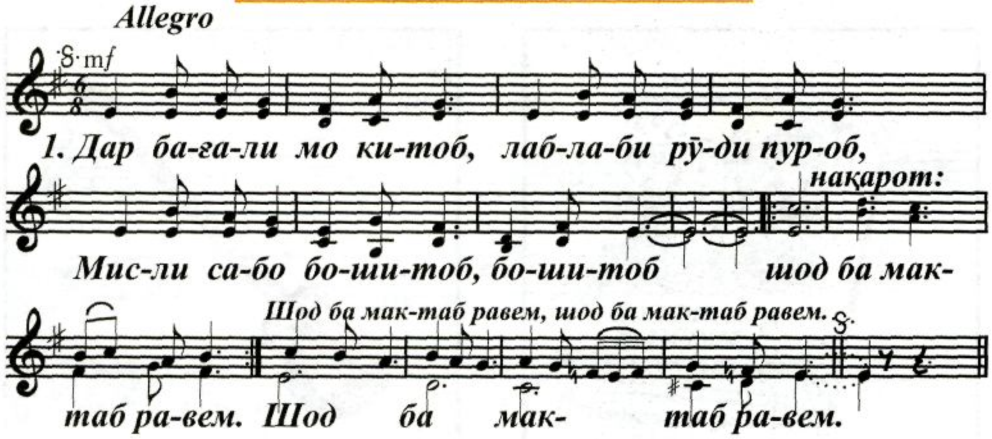
Савол: Оё сурудро ҳама хонд?

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ГУНҶИШКАК

Мусиқии Ёқуб Сабзанов
Шеъри Убайд Раҷаб

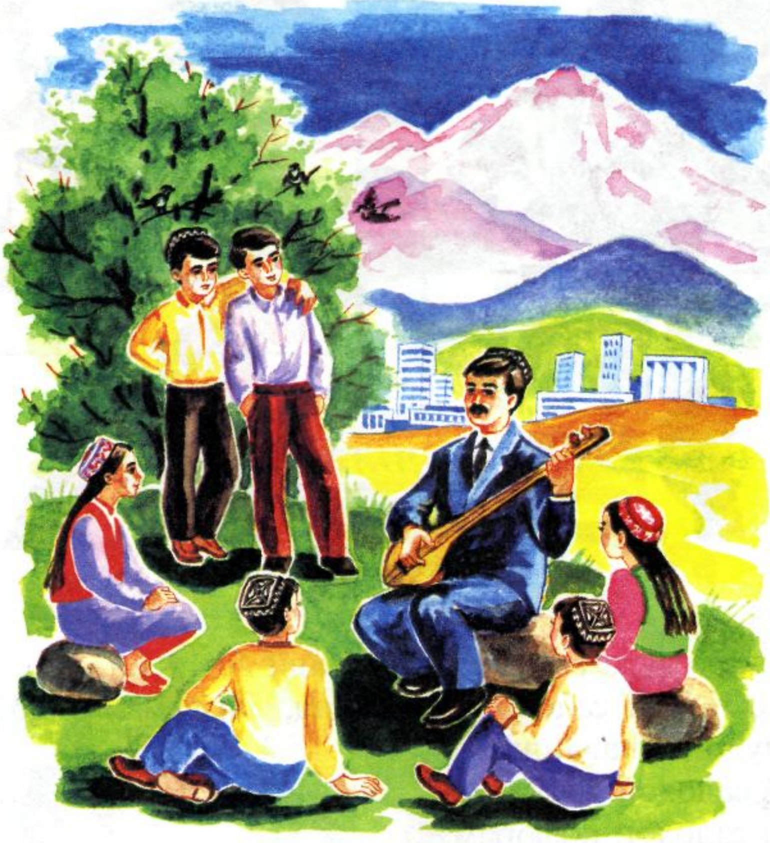

Гунҷишкаке ҳадя кард
Акояш ба Санавбар,
Гунҷишкаки алояк,
Зебою хушболу пар.

Савол: Мусиқӣ ба шумо маъқ ул шуд?

САДО

Садоро фақат шунидан мумкин аст.

Дар табиат садоҳо гуногунанд, ки ҳамаи онҳо ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд:

а) садоҳои форам,

б) садоҳои нофорам.

Садоҳои мусиқӣ форманд, чунки онҳо пастию баландии муайян доранд ва аз ҷониби оҳангсоз мувофиқи табъу завқи одамон офарида мешаванд.

Супориш: Садоҳоро аз якдигар фарқ кунед.

ШИНОСОЙ БО СОЗҲОИ ЗАРБӢ

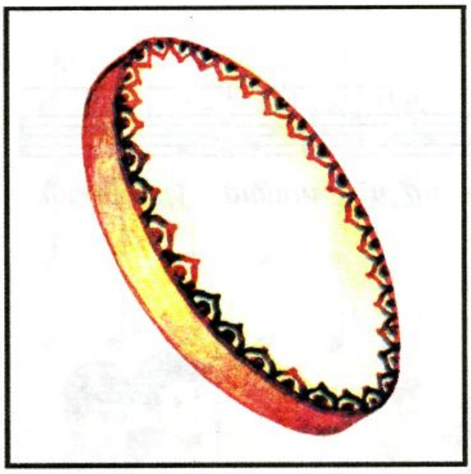

Дойра

Таблак

Бозии «КӢ ХУБТАР ИҶРО МЕКУНАД?»

Супориш: Бо созҳои зарбӣ бозиҳо ташкил кунед.

2-11501. Сатторов.

Бозии «КӢ ФОРАМТАР МЕСАРОЯД?»

Машқро иҷро кунед.

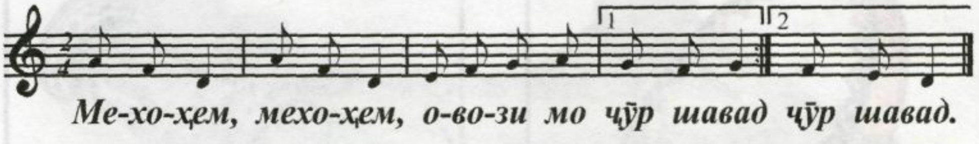

Супориш: Бо овози форам сароед!

Зарбҳоро иҷро кунед.

Зарби ин машқҳоро ҳама баробар бо қарсак ифода намоед.

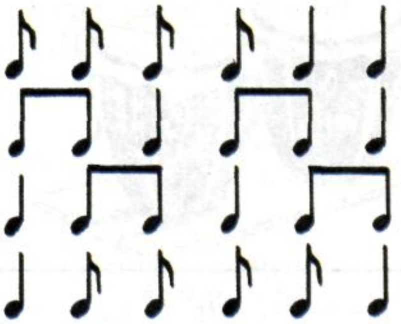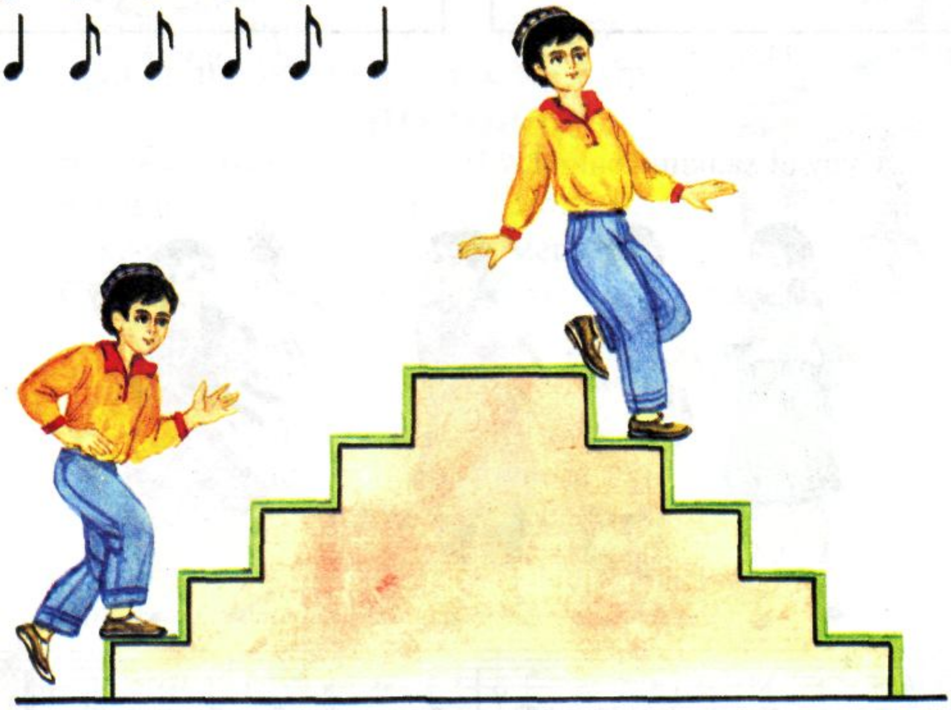

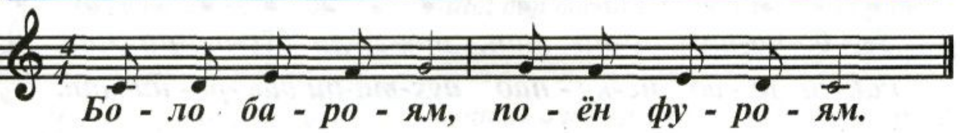

Супориш: Ба ҳаракати писарак нигаред ва ин машқро мувофиқи баромаду фуромади ӯ иҷро намоед.

ШИНОСОЙ БО СОЗҲОИ ЗАРБӢ

Нақора

Қӯшнақора

ЗЕБОҶОН

Суруди халқии тоҷикӣ

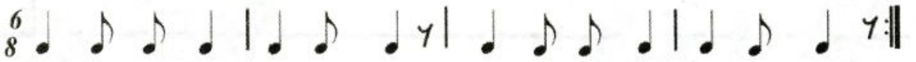

Зе - бо-ҷо-нам, ҷо-ни ман, нав-гу-ли бӯс-то-ни ман.
Рақ-си зе - бо ме-ку - над дух-та-ри дав -ро- ни ман.

Супориш: Аз рӯи нишондодҳо машқро якчанд маротиба дар баландиҳои гуногун иҷро намоед. Онро аввал бо даҳони пӯшида замзама кунед, баъд бо овоз сароед. Мувофиқи зарби мусиқӣ қарсак занед.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

СУРУДИ МО

Мусиқии Сафаралӣ Сатторов
Шеъри Акобир Шарифӣ

I

Эй суруди мо,
Болу пар кушо,
Дар фазои ин
Мулки дилрабо!

Чун кабӯтарон,
Қосиди замон,
Рахсипор шав
Сӯи дӯстон!

II

Нағмаҳои тор,
Бӯи навбаҳор,
Ҳамсадои ту
Дар ҳама диёр!

Дилкушод мо,
Бо ту шод мо,
Бо ту мерасем
Бар мурод мо!

Ҳангоми нишаста сурудан
дастҳоро озодона ба рӯи
зонуҳо гузоред.

Moderato (мӯътадилона)

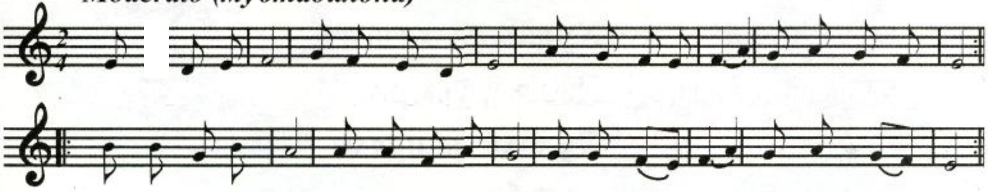

Савол: Оё сурудро ҳама дуруст иҷро кард?

БАРВАҚТ МЕХЕЗАМ

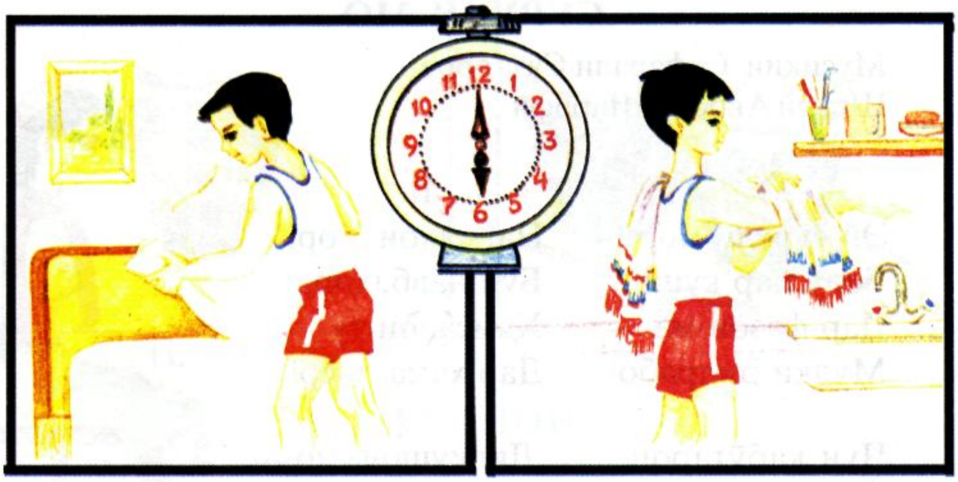

Машқро иҷро кунед.
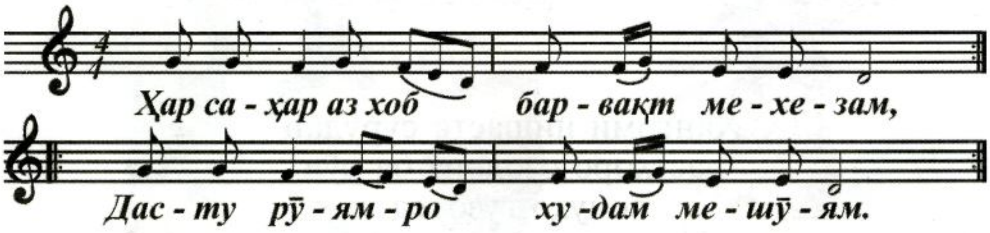
Ҳар саҳар аз хоб
Худам мехезам,
Дасту рӯямро
Худам мешӯям.

Супориш ва савол: Машқро бо аҳли синф такрор кунед. Калимаҳои **хоб, барвақт, худам, рӯям**-ро чӣ тавр хондед?

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

Бозии «ЧАШМОНАТРО ПӮШ!»

Мусиқии халқӣ

Саволҳо: Мусиқӣ ба шумо хуш омад?
Садои кадом созро шунидед?

Бозии тезгӯяки «ТО 7 ШУМОРЕД!»

Рақамҳоро дар як нафас ва дар як баландӣ сароед.

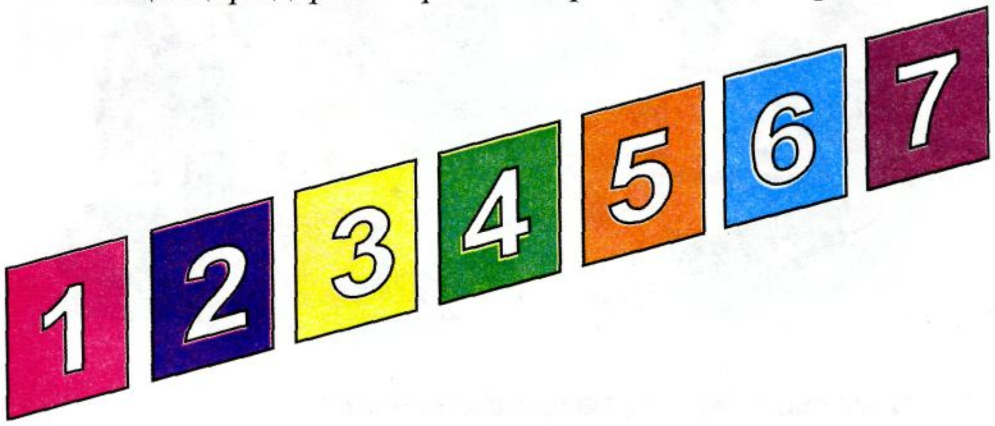

Ин рақамҳоро мувофиқи афзоишашон зина ба зина баландтар хонед.

ДАРС – ЧИСТОН

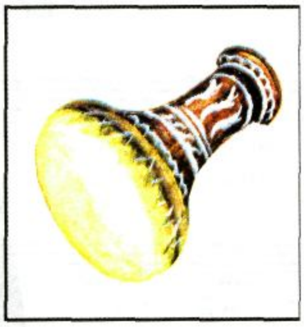

Бозиҳои «Чашмонатро пӯш!», «Кӣ садоро хубтар мешунавад?», тезгӯяки «То 7 шуморед!»- ро бо ҳамсинфон такроран иҷро кунед. Моҳият ва сохту намуди дойра, сурнай ва карнайро ба хотир биёред.

Сурудҳои «Тарона», «Зебоҷон» ва «Барвақт мехезам»-ро чун машқҳои овозшиносӣ такроран хонед.

Савол: Оё дар дарс ҳамаи хонандагони синф фаъол буданд?

ЧОРЯКИ II

ТАРЗҲОИ СУРУДАН
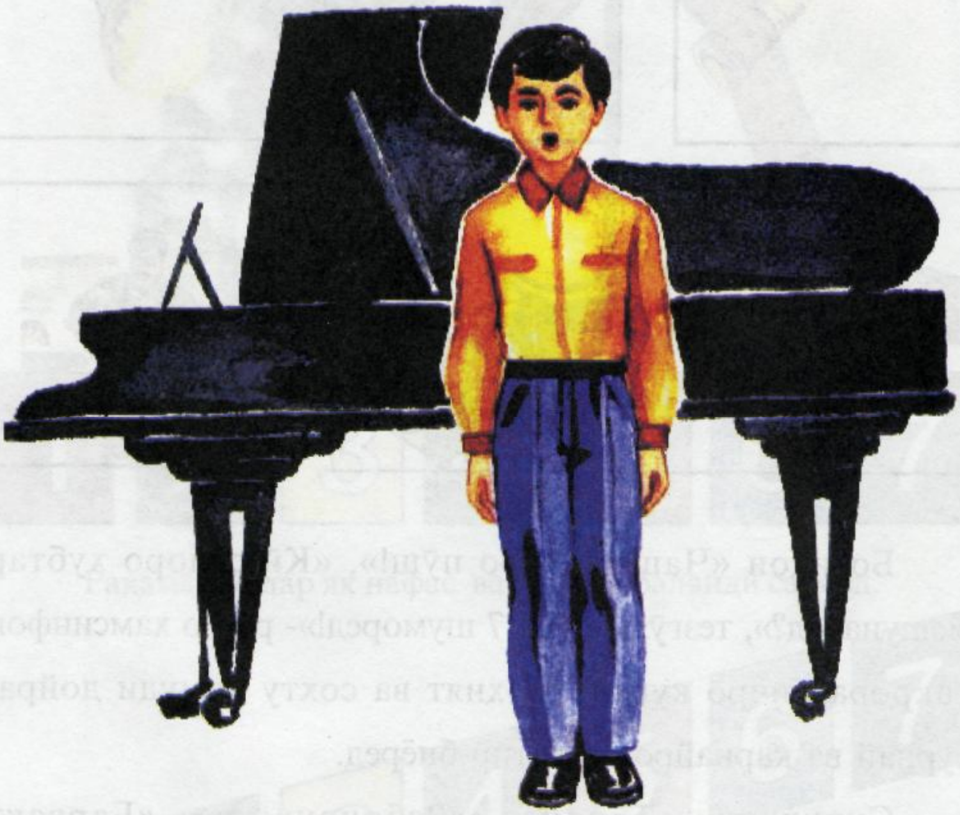
Ҳангоми рост истода сурудан осуда бошед
ва дастҳоро озодона фурореd.

ШИНОСОЙ БО СОЗИ МУСИҚӢ

РУБОБ

ЧИСТОН

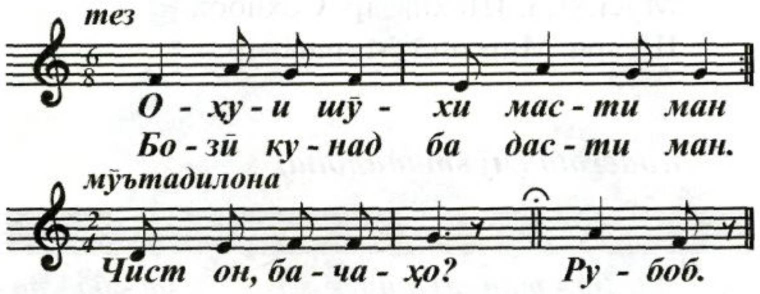

Машқро иҷро кунед.

ГУЛДАСТА

Мусиқии халқӣ
Шеъри Маҳмуд Диёрӣ
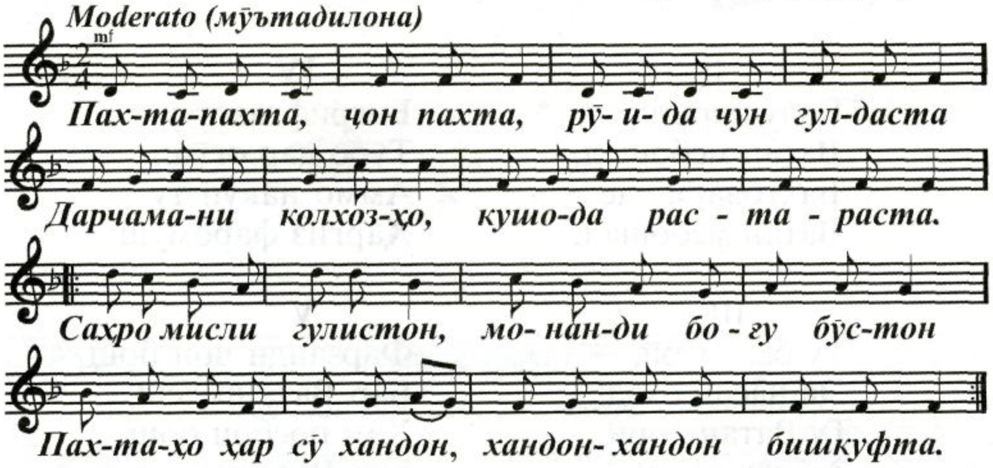
Супориш: Дар ҳавои оҳанги «Гулдаста» рақс карда, зарби мусиқиро бо қарсак муайян кунед.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ВАТАН

Мусиқии Шоҳназар Соҳибов
Шеъри Мирсаид Миршакар
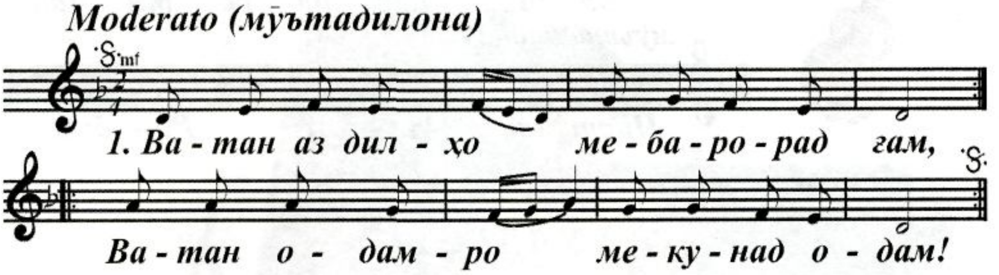
II
Болу пари кас
Ватан мебошад,
Бахтовари кас
Ватан мебошад.

III
Ту бахтиёрӣ,
Эй насли озод!
Ту Ватан дорӣ,
Зебову обод!

IV
Бигрифтааст ӯ
Туро дар оғӯш,
Аммо накун ту
Ҳаргиз фаромӯш:

V
Фарзанди ҷон бош
Бар Ватани хеш,
Ҳам посбон бош
Бар Ватани хеш.

Савол: Оё калимаҳои **дилҳо** ва **одам**-ро ҳама дуруст хонданд?

Бозии «ГӮШ КУНЕД!»

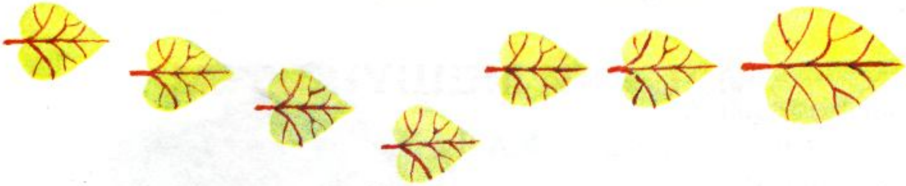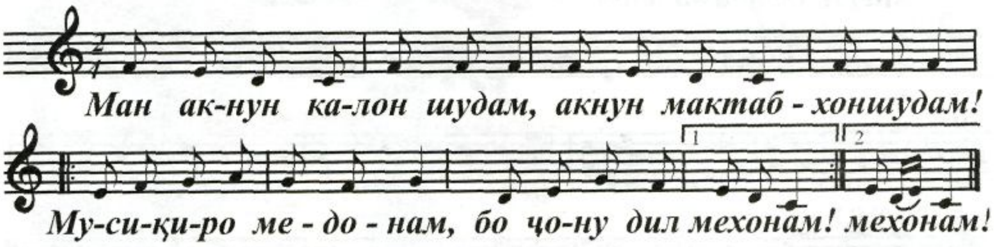

Савол: Мусиқӣ чӣ тавр садо дод?
Машқро мувофиқи рафти баргҳо сароед.

ШИНОСОЙ БО СОЗИ МУСИҚӢ

ҒИҶҶАК

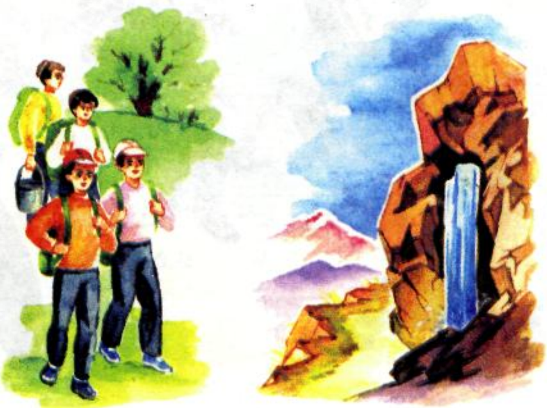

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ҚАДАМ

Мусиқии халқӣ
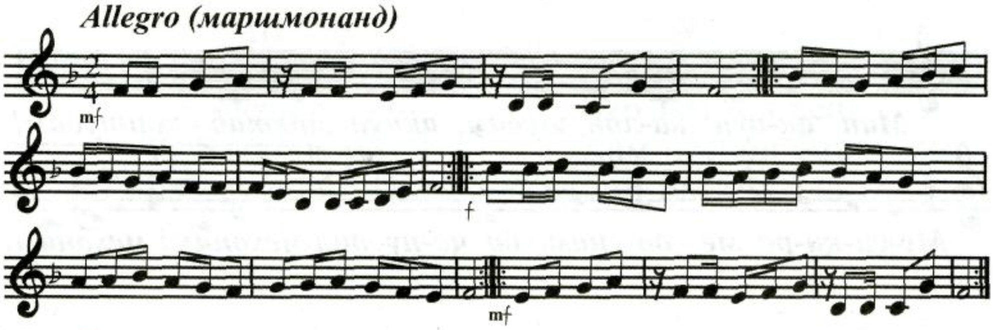
Савол: Садои ғиҷҷак ҳам хуш асту шилдироси об ҳам.
Садои кадоме аз инҳо мусиқист?

ШИНОСОӢ БО ҲАМСАРОӢ (ХОР)
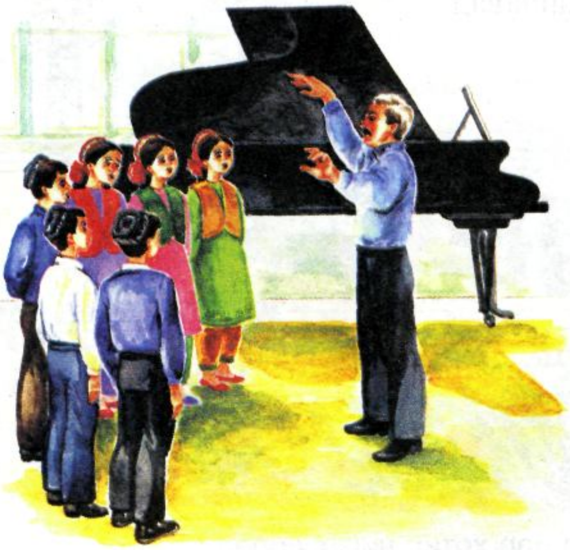
Ҳамсароӣ якҷоя сароидан аст.

Ҳангоми якҷоя сароидан ба ишораи роҳбари хор (хормейстер) нигоҳ кунед.

Озодона нафас гиред.

Сурудро баробар сар кунед.

Рафиқатонро шунавед ва ба овози ҳамсароён ҷӯр шавед.

ТАЛАФФУЗИ ОВОЗҲО

Ҳангоми талаффузи
овози «О» даҳон чунин
кушода мешавад.

Вақти талаффузи
овози «А» даҳонро
ин тавр кушоед.

Овози «И»-ро тавре
талаффуз кунед,
ки даҳон калон
кушода нашавад.

Супориш: Ин қоидаҳоро дар хотир нигоҳ доред.
Ҳангоми иҷрои суруд ба ҳолати даҳонкушоӣ эътибор диҳед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ДӮСТОНИ МАН

Шеъри Розия Озод
Оҳанги Шариф Бобокалонов
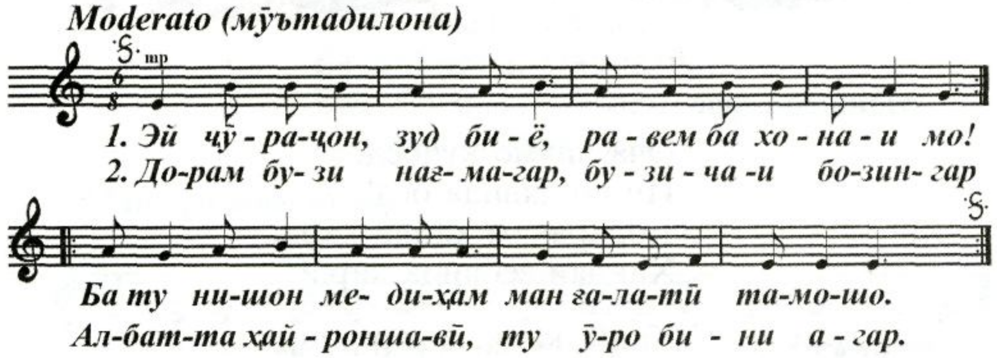
Дигар дорам майдаяк
Мусичаи нағзакак,
Ба ӯ бахшида хонем,
Ду - се мисраъ байтакак.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

АЛЛА

Мусиқии Акашариф Ҷӯраев

Машқро сароед.

Оча, шумо куҷоед?
Ин ҷо давида оед!
Додаракам ханда кард,
Хандаи зебанда кард!

Канӣ, канӣ, додарҷон,
Аз барои модарҷон,
Ханда кун боре ширин,
Худи ҳозира барин!

Савол: Мусиқӣ ба шумо маъқул шуд?

ЗИМИСТОН

Омад фасли зимистон,
Барф борид, Неъматҷон!
Биё, бо ҳам мебозем,
Рӯ - рӯи ях метозем!

Машқро иҷро кунед.
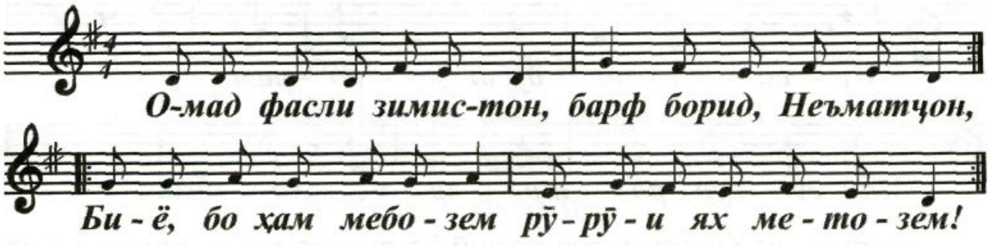
Савол: Шеър дар васфи кадом фасли сол аст?

ТАЛАФФУЗИ КАЛИМАҲО
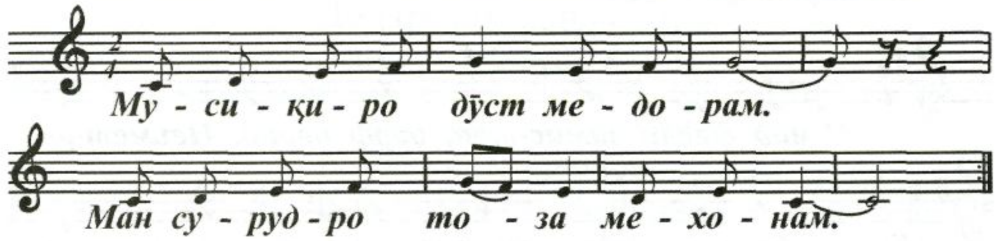
Супориш: Ҳангоми сурудхонӣ ба дуруст кушодани даҳон ва талаффузи ҳиҷоҳо эътибор диҳед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

АЗ НӮГИ ХАМИР - ФАТИР

Мусиқии Шариф Бобокалонов ва Михаил Муравин
Шеъри Аминҷон Шукӯҳӣ

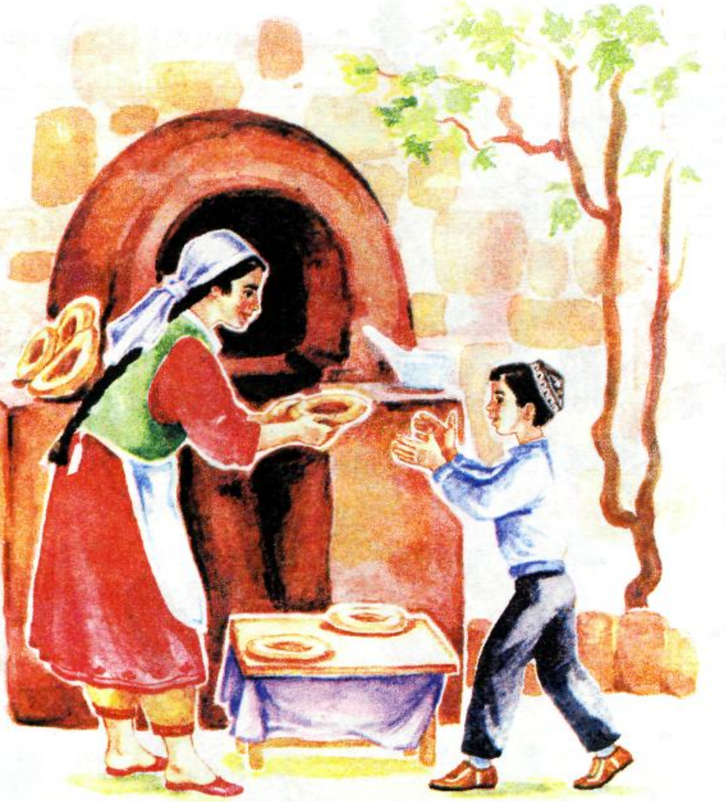

Ҳар бор очаам
Мекунад хамир,
Аз нӯги хамир
Мепазад фатир.

Супориш: Ин сурудро хонед ва ба мазмунаш риоя кунед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

БОЗӢ

Мусиқии Шарофиддин Сайфиддинов

Машқро иҷро кунед.

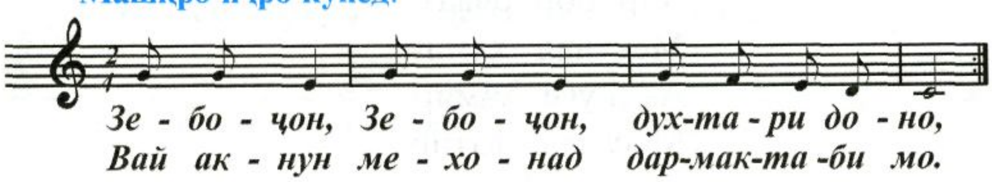

Савол: Садои кадом созро шунидед?

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

СОЛИ НАВ

Мусиқии Хайрулло Абдуллоев
Шеъри Абдумалик Баҳорӣ

Moderato (мӯътадилона)

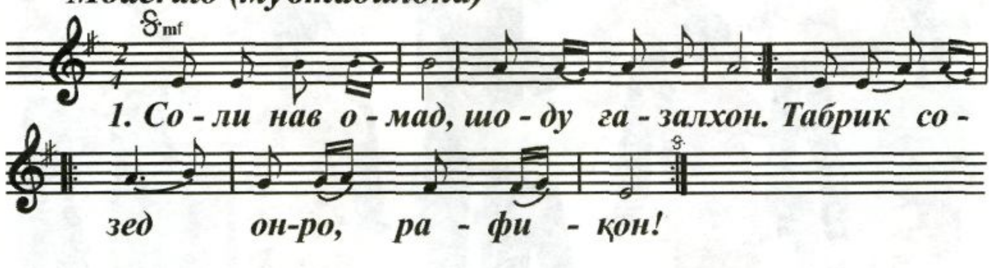

II. Имрӯз - рӯзи якуми январ,
Рӯзи муборак, рӯзи мунаввар.

III. Чун одамони ин мулки аъзам
Бин, арчаи мо - сарсабзу хуррам!

IV. Бобои барфӣ дорад ишора
Бар фарқи арча, сӯи ситора.

Супориш: Мусиқиро гӯш карда, сурудро хонед.

Бозии «КАНӢ, КАНӢ, БАЧАҲО?»

Машқро иҷро мекунем.
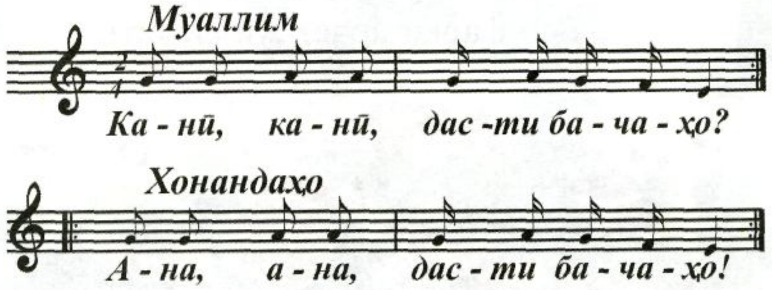
Савол: Бозӣ ба шумо писанд омад? Шумо низ онро дар вақти холӣ ташкил кунед.

Супориш: Дар баробари ибораи «Дасти бачаҳо» ибораҳои «сари бачаҳо», «гӯши бачаҳо», «пои бачаҳо» ва «худи бачаҳо»-ро истифода баред.

ШИНОСОЙ БО ЯККАНАВОЗ, ЯККАСАРО ВА АНСАМБЛ

Дастаи навозандагонро ансамбл меноманд.

Савол: Кадоме аз ин созҳоро шумо медонед?

Ин расми якканавоз аст.

Навозандае, ки танҳо худаш менавозад, якканавоз ва сарояндае, ки танҳо худаш месарояд, яккасаро ном дорад.

ДАРС – КОНСЕРТ

Бозии «Ба толори консертӣ меравем!»

Барномаи ДАРС - КОНСЕРТ
Шунидани асарҳои мусиқӣ:
«Бозӣ»-и Ш. Сайфиддинов
«Алла»-и А. Ҷӯраев
Такрори сурудҳои азёдшуда:
«Шод ба мактаб равем»
«Суруди мо»
«Ватан»
«Соли нав»
Такрори мавзӯъҳои талаффузи овозҳо, ансамбл, якканавоз ва яккасаро.

ХАТҲОИ АДВОРГОҲ

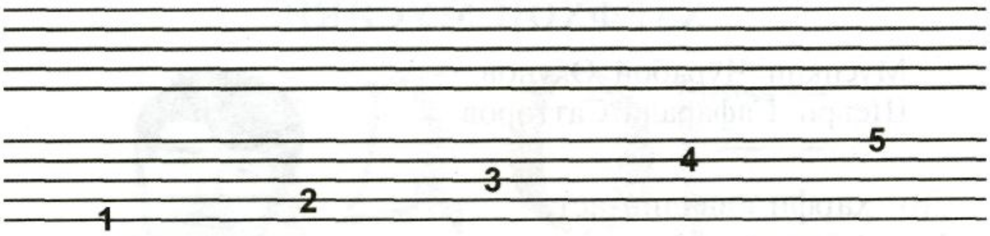

Панҷ хати баробаруфукро дар мусиқӣ хатти адворгоҳ меноманд.

Хатҳои адворгоҳ барои навиштани ҳарфҳои мусиқӣ (адвор) истифода мешаванд.

Хатҳои адворгоҳро аз поён ба боло мешуморанд.

ШИНОСОӢ БО НОМИ ҲАРФҲОИ МУСИҚӢ

До, Ре, Ми, Фа, Сол, Ла, Си —
Ҳафтто ҳарфи мусиқӣ!

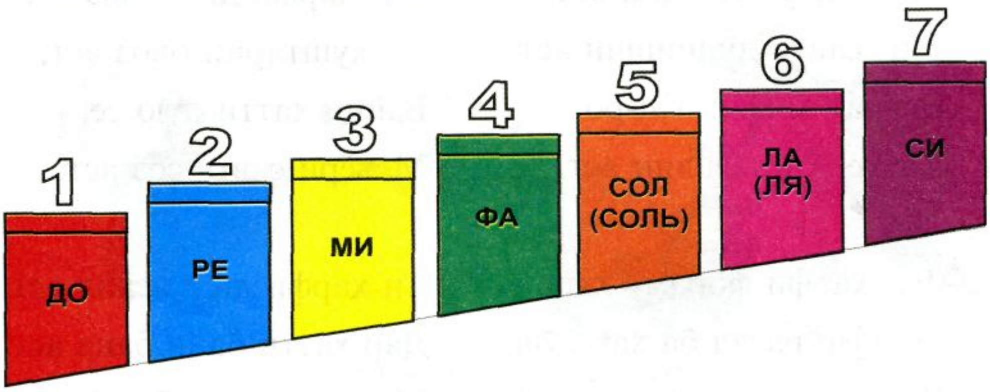

Супориш: Номҳои ҳафт ҳарфи мусиқиро дар хотир нигоҳ доред.

ЧОРЯКИ III

ҲАРФҲОИ МУСИҚӢ

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Сафаралӣ Сатторов

Сафаралӣ Сатторов

До ҳарфи аввалин аст,
Аммо чӣ таҳнишин аст!
Бар ҳарфҳои дигар
Чун зинаи заррин аст!

Ре ҳарфи бекаму кост,
Ҳарфи равону буррост,
Ҷояш агарчӣ паст аст,
Аз «До» ҳамеша болост!

Ми ҳарфи сеюмин аст,
Ми савти дилнишин аст,
Буррад миёни Ми-ро
Хатте, ки аввалин аст.

Фа ҳарфи фораму хуш,
Фа хуш расад ба ҳар гӯш,
Ҷояш - миёни ду хат,
Фа - ро накун фаромӯш!

Сол аст ҳарфи солим,
Савташ хушу мулоим,
Дар рӯи хатти дуюм
Бошад ҳамеша қоим.

Ла ҳарфи дилнавоз аст,
Ла хуштарин овоз аст,
Байни хатти дую се,
Меъёри савту соз аст.

Си ҳарфи дилписанд аст,
Дар хатти байн банд аст,
Мақому мансаби Си
Бисёр ҳам баланд аст!

САВТИ ЯКУМИ МУСИҚӢ

ДО

Додар чанаи тездав дорад.

Савол: Савти якум дар кадом калимаҳо омадааст?

Машкро нависед

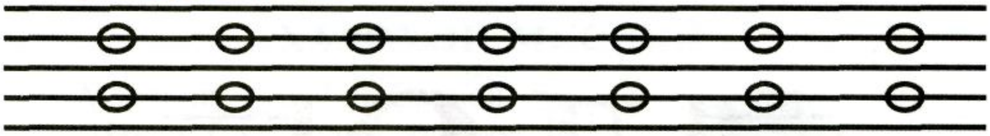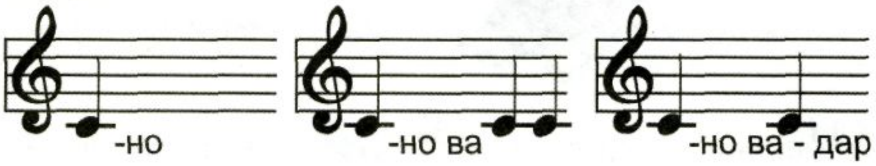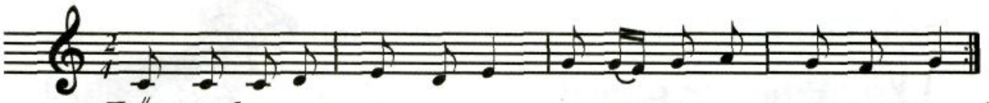

До ҳарфи аввалин аст,
Аммо чӣ таҳнишин аст!

Бар ҳарфҳои дигар
Чун зинаи заррин аст!

Супориш: Аз рӯи расмҳо калима ва ҷумлаҳо созед.

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ ДО

«До» дар рӯи хатчаи якуми иловагии поёнӣ навишта мешавад.

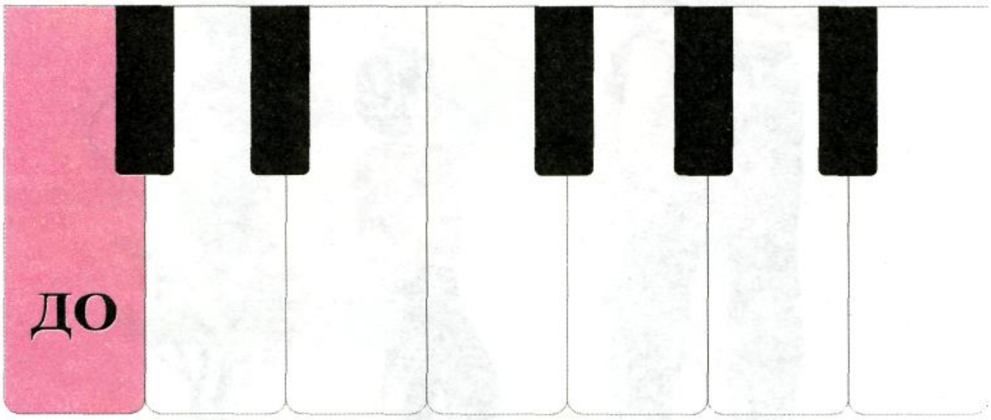

Машқро сароед.

Савол: Садои **до** - паст аст ё баланд?

Супориш: Онро дар пардаҳои фортэпианно ё аккордеон ёбед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

НАВОЗИШИ БАЧА

Мусиқии Шоҳназар Соҳибов
Шеъри халқӣ

Савол: Мусиқиро ҳама шунида тавонистанд?

САВТИ ДУЮМИ МУСИҚӢ

РЕ

Духтараку писарак бо ресмон бозӣ мекунанд.

Савол: Савти дуюми мусиқӣ дар кадом калима омадааст?

3-11501. Сатторов.

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ РЕ

Савти «ре» дар поёни хатти якуми адворгоҳ навишта мешавад.

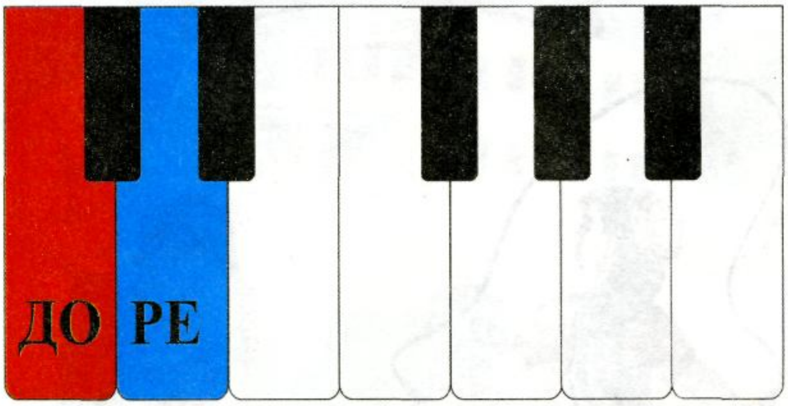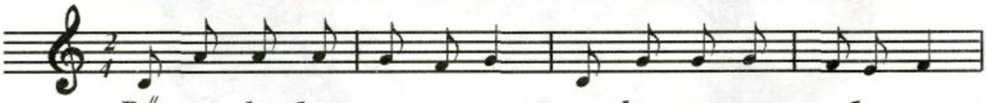

„Ре" - ҳарфи бе - ка - му кост, ҳарфи ра - во - ну бурроcт,
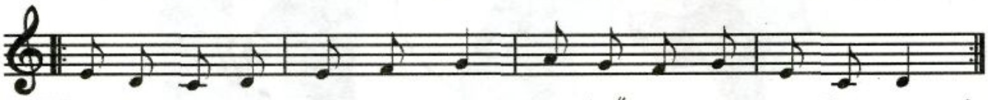
Ҷо - яш а - гар чӣ паст аст, аз „до" ҳа -ме-ша бо - лост!

Машқро иҷро кунед.

Зарби садоҳоро бо қарсак ифода намоед.

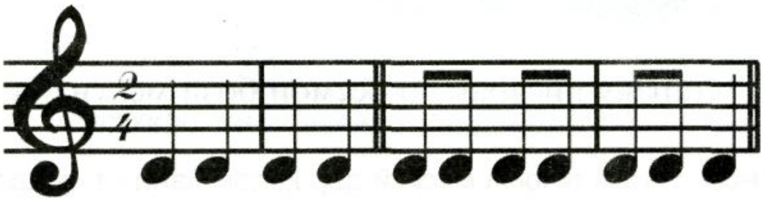

ШИНОСОЙ БО ШОИР

Ҷӯра Ҳошимӣ

Шоири шинохтаи тоҷик Ҷӯра Ҳошимӣ барои кӯдакону наврасон шеър мегӯяд ва ба дили меҳрпарвари мардум андешамандона роҳ меҷӯяд. Ӯ дар қатори адибони варзидаву писандидаи кӯдакон карор дорад.

"Соябони садранга", "Офтобак", "Аз як-як то лак-лак", "Ре" мегӯям ман бурро!" ва дигар китобҳои ӯро бачаҳо медонанд ва дӯст медоранд.

Ҷӯра Ҳошимӣ бо оҳангсозони шӯҳратёри ҷумҳурӣ Ҷӯрабой Охунов, Қудратулло Яҳёев, Хайрулло Абдуллоев, Заррина Миршакар ва дигарон ҳамкории эҷодӣ дорад.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

«РЕ» МЕГӮЯМ МАН БУРРО!

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Ҷӯра Ҳошимӣ

Moderato (мӯътадилона)

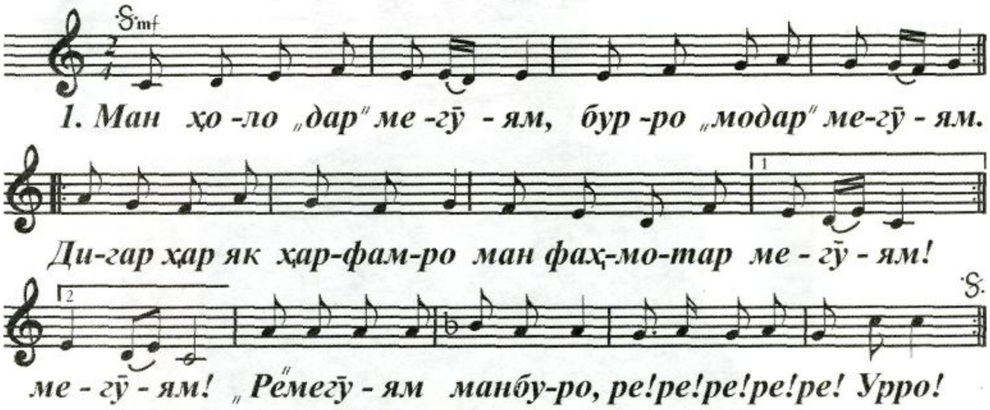

II.

Дору дигар «долу» не, ору дигар «олу» не,
Арра «алла» не дигар, абрӯ дигар «аблӯ» не.
«Ре» мегӯям ман бурро! Ре! Ре! Ре! Ре! Ре! Урро!
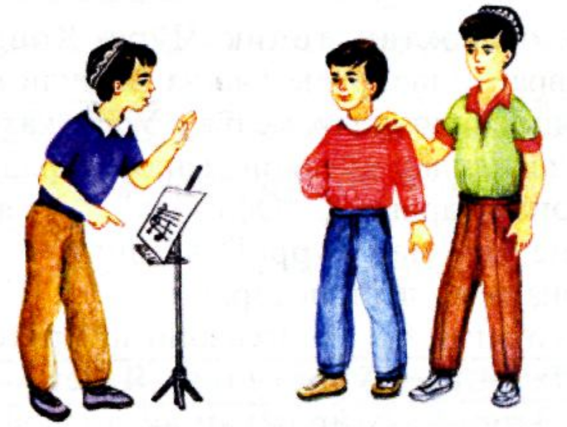
Савол: Ҳама ҳарфи «Ре»-ро дуруст талаффуз кард?

РЕБУС – ЧИСТОН

Машқро иҷро кунед.
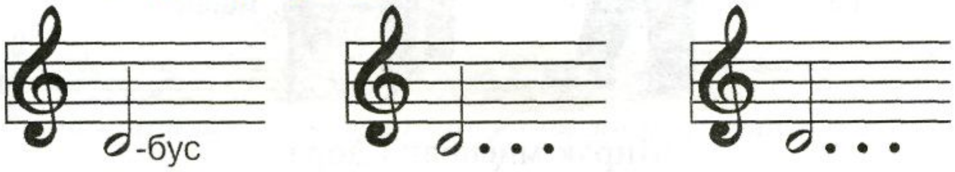
Супориш: Аз рӯи расмҳо калимаҳои мувофиқро ёфта ба ҷои нуқтаҳо нависед.

САВТИ СЕЮМИ МУСИҚӢ

Мирак миёнбанд дорад.

Машқро нависед.
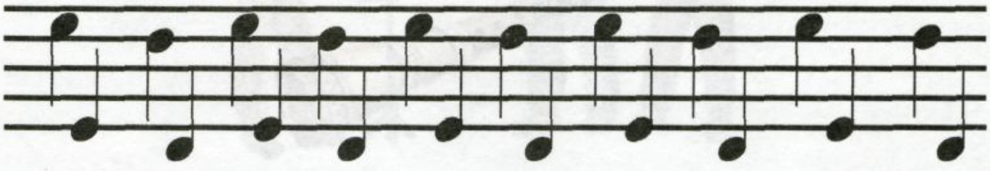
Савол: Дар ҷумлаи боло кадом калимаҳо садои “ми” доранд?

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ МИ

«Ми» ҳарфи сеюмин аст,
«Ми» савти дилнишин аст,
Буррад миёни «ми»-ро
Хатте, ки аввалин аст.

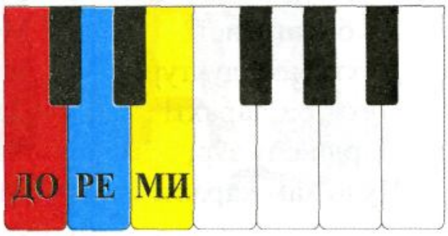

Машкро иҷро кунед.

Чобукона
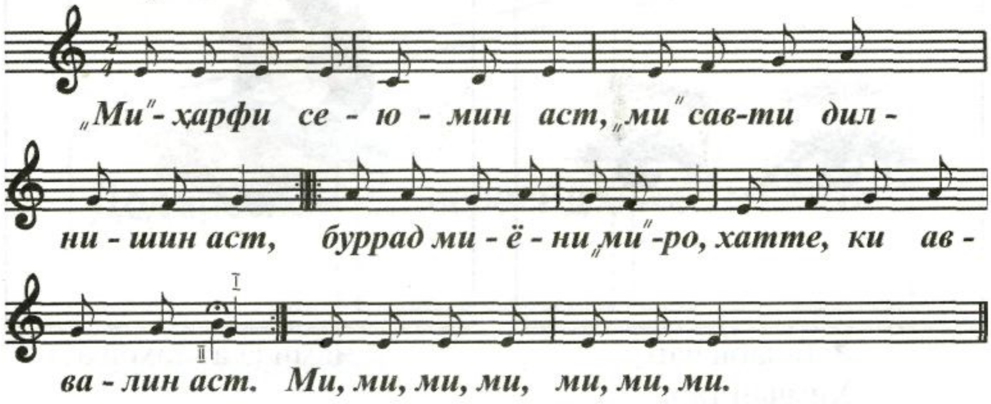
Супориш: Зарбҳоро муайян кунед.

Савол: Машқро ҳама дуруст иҷро карданд?

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ТӮҚ – ТӮҚ

Мусиқии Шариф Бобокалонов
Шеъри Убайд Раҷаб

Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Ин садои чист?
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Аз барои чист?
Духтурам, духтур,
Духтури дарахт!
Дарди олу зӯр,
Ҷудо ҳам карахт!

Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Ранги олу зард.
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Тӯқ–тӯқ–тӯқ–тӯқ!
Менолад аз дард.
Ман дарди ӯро
Даво мекунам,
Аз марг олуро
Раҳо мекунам.

РЕБУС – ЧИСТОН

Лаб-лаби ҷар -
Химчаи тар.

Ҷамила аълохон аст.

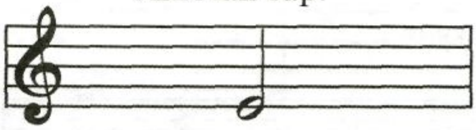

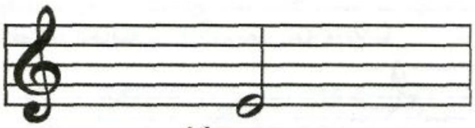

Супориш: Савти мусиқии "ми"-ро аз калимаҳо ёбед.

РЕБУС

Аз рӯи адвор сароед.
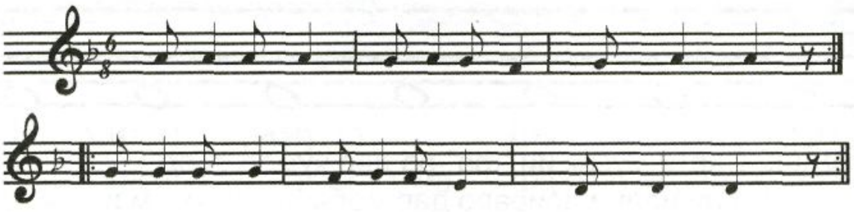
САВТИ ЧОРУМИ МУСИҚӢ

ФА

Хоҳарам Гавҳар дар фабрика кор мекунад.

Супориш: Савти мусиқ ии “фа”-ро дар ҷумла ёбед.
Кашидани доираро дар мобайни хатҳо машқ кунед.

Машқҳои зарбӣ

Савти аввали ҳар тақтеъ савти асосӣ буда, заданок хонда ё навохта мешавад.
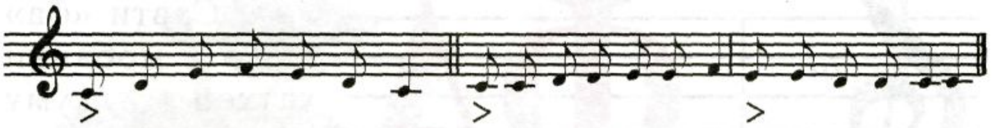
Супориш: Бо қарсак зарбҳоро муайян кунед.
Зарби заданокро дар хотир нигоҳ доред.

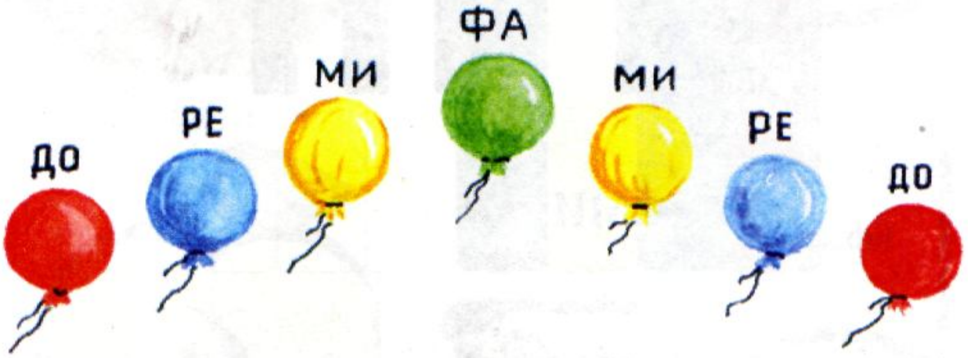

Бо суръати марш
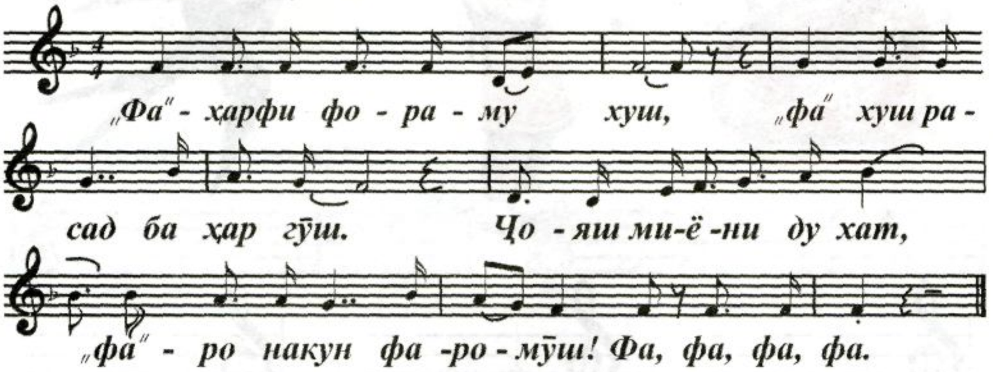
«Фа» ҳарфи фораму хуш, Ҷояш - миёни ду хат,
«Фа» хуш расад ба ҳар гӯш, «Фа»-ро накун фаромӯш!

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ ФА

Савти «фа» дар мобайни хатҳои якуму дуюми адворгоҳ навишта мешавад.

-тир
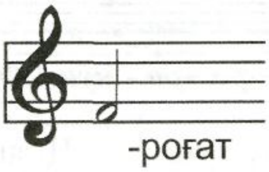
-роғат

-роштурук

Супориш: Аз рӯи расмҳо калимаҳоро пурра кунед.

САВТИ ПУРРА ВА НИСФӢ

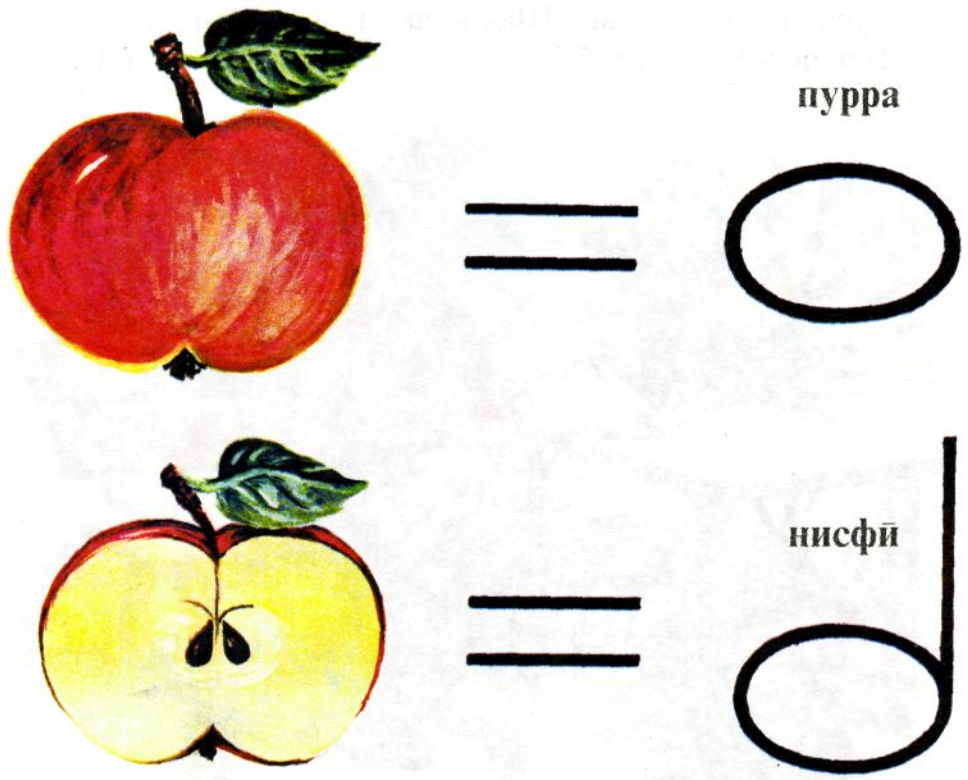

Машқро иҷро кунед.

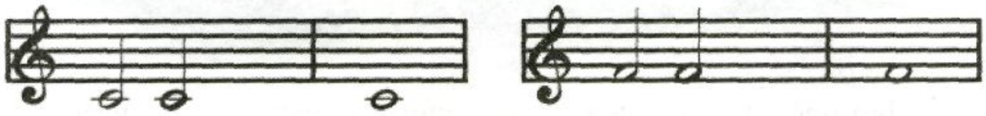

Ду ҳарфи нисфии мо
Монанди як ҳарфи «О».

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

РАШИД

Мусиқии Фазлиддин Шаҳобов
Шеъри Убайд Раҷаб

Дар мобайни хатҳои адворгоҳ аломати савтҳоро нависед.

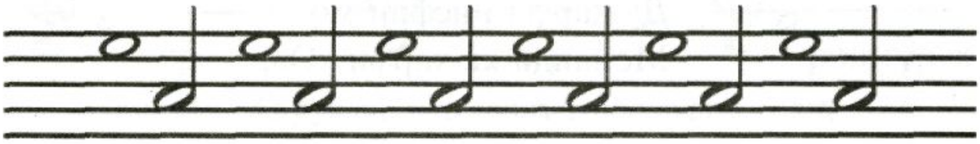

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ВАРЗИШИ ПАГОҲӢ

Мусиқии Юрий Пӯлодов
Шеъри Алӣ Бобоҷон

САВТИ ПАНҶУМИ МУСИҚӢ

СОЛ (СОЛЬ)

Ғиҷҷакро дар пои чап гузашта, бо камонча менавозанд.
Солеҳ оҳангро форам менавозад.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

МЕШАВАМ МАН КАПИТАН

Мусиқии Амиралӣ Ҳафизов

Савол: Мусиқӣ шуморо писанд омад?

Супориш: Кашидани қисми аввали калиди ғиҷҷакро машқ кунед.

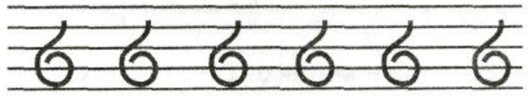

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ
САВТИ СОЛ

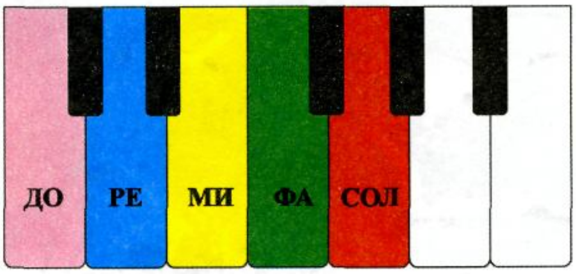

Савти «Сол» дар рӯи хатти дуюми адворгоҳ навишта мешавад.

«Сол» аст ҳарфи солим, Дар рӯи хатти дуюм
Савташ хушу мулоим, Бошад ҳамеша қоим.

Машқро иҷро кунед.
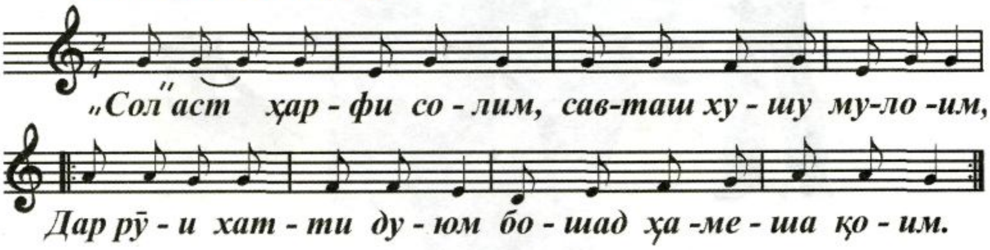
Супориш: Зарбҳои мусиқиро бо қарсак иҷро кунед.
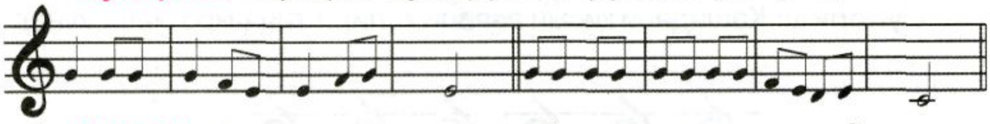
Савол: Кадоме аз ин машқҳо ба шумо маъқул шуд?

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

САРҲАДЧӢ

Мусиқии Сафаралӣ Сатторов
Шеъри Муҳаммад Ғоиб
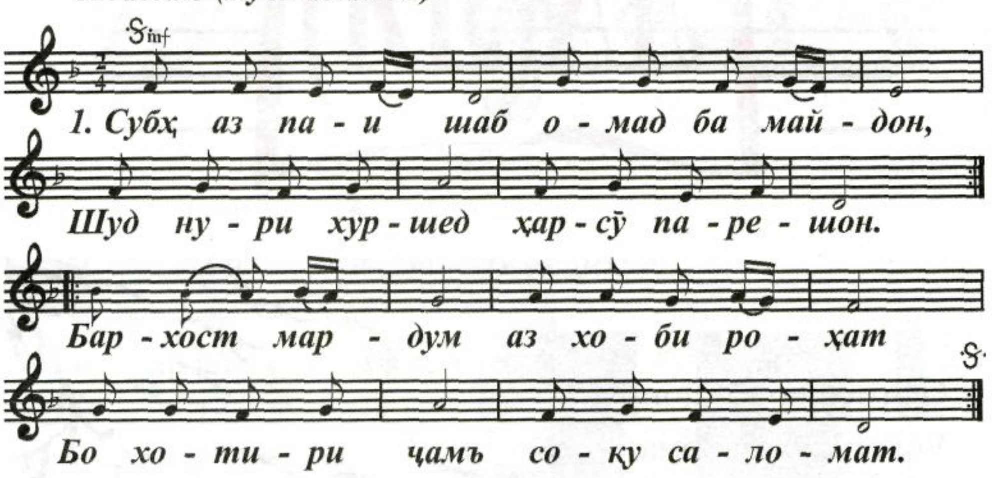
II

Сарҳадчӣ — бедор,
Сарҳадчӣ — ҳушёр,
Аз ҳоли мардум —
Доим хабардор.

Меҳри Ватан буд
Зӯру мадораш,
Хоки Ватан буд
Дар ихтиёраш!

Супориш: Машқро нависед.

САВТИ ШАШУМИ МУСИҚӢ

ЛА(ЛЯ)

Офтобаки хандонрӯ
Болои кӯҳ баромад,
Лағжида барф аз шох,
Рӯи замин фуромад.
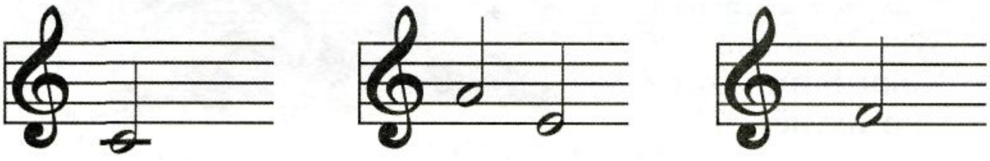
Савол: Дар ин шеър кадом ҳарфҳои мусиқӣ омадаанд?

Супориш: Онҳоро дар хатти адворгоҳ ботартиб нависед.

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ ЛА

Савти «ла» дар мобайни хатҳои дуюм ва сеюми адворгоҳ навишта мешавад.

Камертон садои «ла»-ро медиҳад.

«Ла» ҳарфи дилнавоз аст,
«Ла» хуштарин овоз аст,
Байни хатти дую се,
Меъёри савту соз аст.

Машқро сароед.

Бошитоб
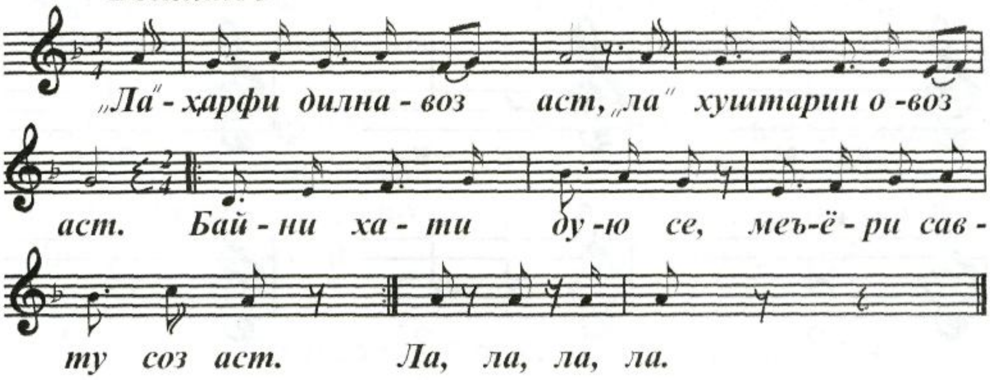
Ҳамаи созҳои мусиқӣ бо савти «ла» ҷӯр карда мешаванд.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

УКОЧА

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Алӣ Бобоҷон

РЕБУС – ЧИСТОН
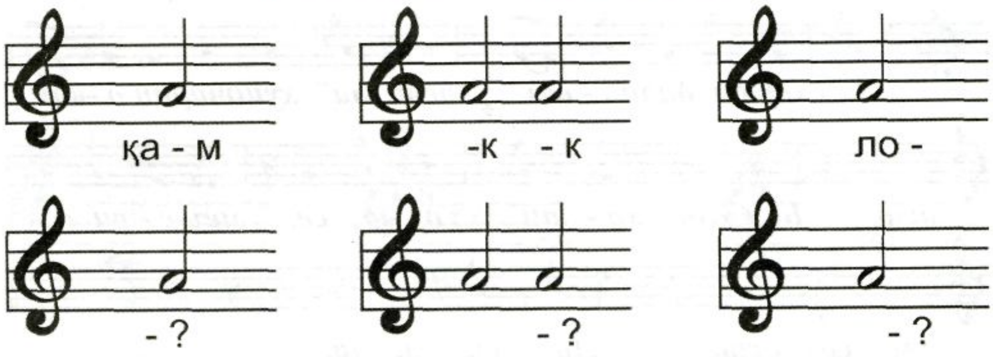
Супориш: Калимаҳои болоиро бо савти “ла” пурра кунед ва чунин калимаҳои нав ёбед.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ЧАРОҒАКИ РАҲНАМО

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Алӣ Бобоҷон

Чароғаки раҳнамо
Дорад ҳар як гузаргоҳ,
Ҳар се ранги бунураш
Ба мо нишон диҳад роҳ.

Ранги сурхи чароғак
Гӯяд, ки "Нашав роҳӣ!"
Ранги зардаш аз хатар
Диҳад ба мо огоҳӣ.

Ранги сабзи чароғак
Мекушояд ба мо роҳ.
То нашавад фурӯзон,
Нагузар аз гузаргоҳ!

Шаҳри мо – шаҳри калон,
Мошинҳояш - бешумор.
Вақти гузаштан аз роҳ
қоидаро нигаҳ дор!

Супориш: Сурудро хонед ва ба мазмуни он риоя кунед.

САВТИ ҲАФТУМИ МУСИҚӢ

СИ

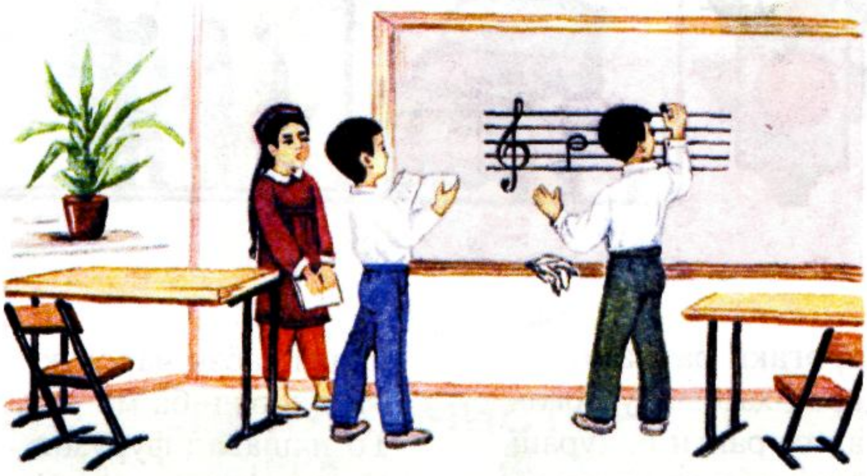

Сардори синфи мо Ситора духтари аълохон аст.

Машқро нависед.

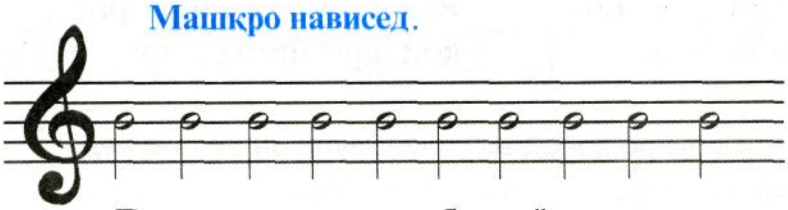

Дастаи савти «си» ба поён кашида мешавад.

Машқро иҷро кунед.

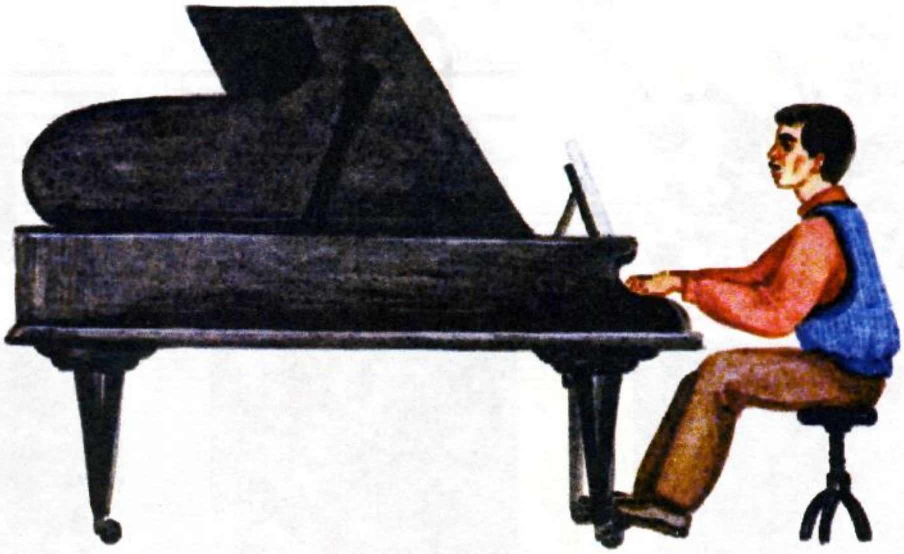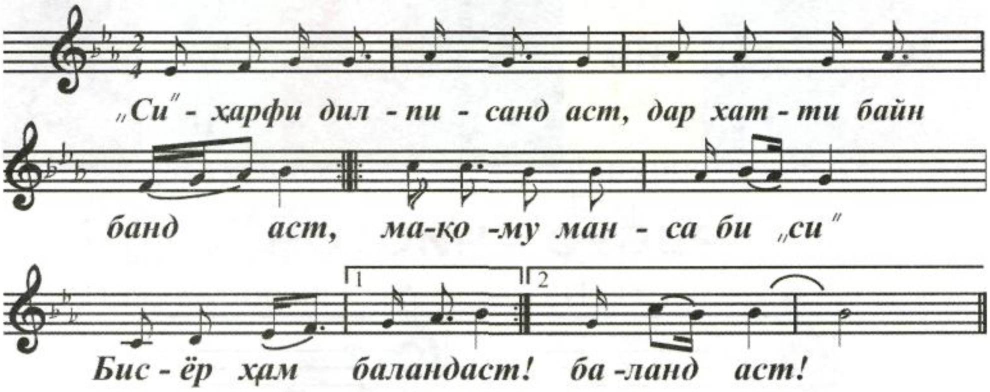

«Си» ҳарфи дилписанд аст,
Дар хатти байн банд аст,

Мақому мансаби «си»
Бисёр ҳам баланд аст!

Савол: Машқ ба шумо маъқул шуд?
Навозанда чӣ кор мекунад?

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ СИ

РЕБУС – ЧИСТОН
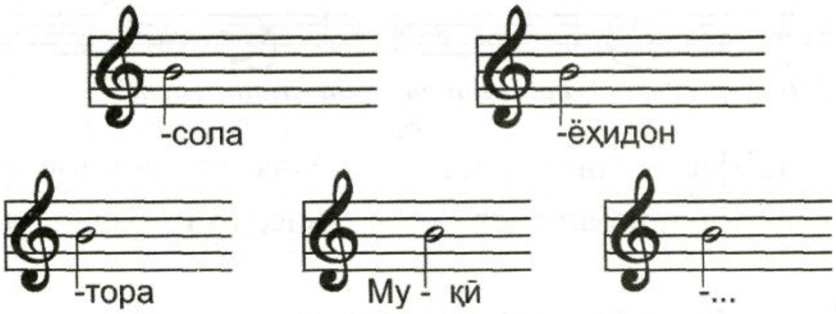
Супориш: Ба ҷои нуқтаҳо ҳиҷою калимаҳои мувофиқро гузоред.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ИДАТ МУБОРАК!

Мусиқии Хайрулло Абдуллоев
Шеъри Наимҷон Назирӣ

Allegretto (зиндадилона)
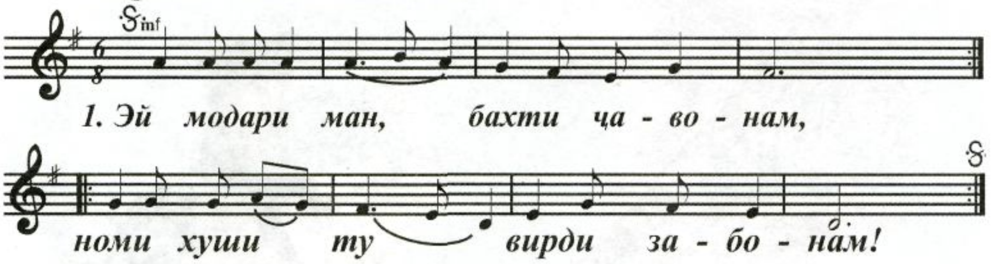
I
Эй модари ман,
Бахти ҷавонам,
Номи хуши ту
Вирди забонам.

II
Меҳри ту доим
Дар ҷисму ҷонам,
Идат муборак!
Идат муборак!

III
Ман дар бари ту
Аз хурдӣ растам,
Меҳри дили худ
Бар ту бубастам.

IV
Фарзанди дилбанд
Баҳри ту ҳастам.
Идат муборак!
Идат муборак!

Супориш: Ин сурудро хонед ва модаронро бо идашон табрик гӯед.

ШИНОСОЙ БО СОЗИ НАЙ

Садои форами найро бо уллоси гург муқоиса намоед.

ЧИСТОН

Аз нафаси мо
Барорад садо.
Бигӯед шумо,
Чист он, бачаҳо?

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

НАВРӮЗӢ

Мусиқии Зайниддин Зулфиқоров
Шеъри халқӣ

Наврӯзу навбаҳор аст,
Гул дар миёни хор аст.
Ҳар сабза шоду хуррам,
Булбул чӣ беқарор аст!

Савол: Ҳангоми шунидани мусиқӣ чиро тасаввур кардед?

ДАРС – ЧИСТОН

Тасвирҳои санҷишӣ
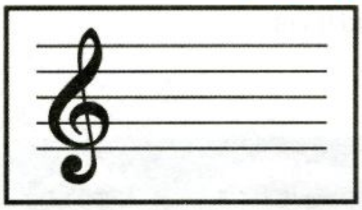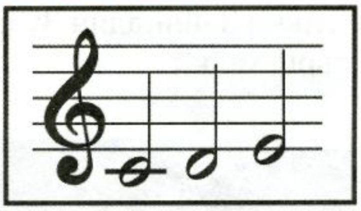
___ ? ___ ?

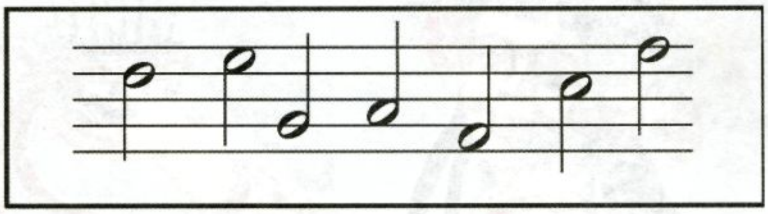

___ ?

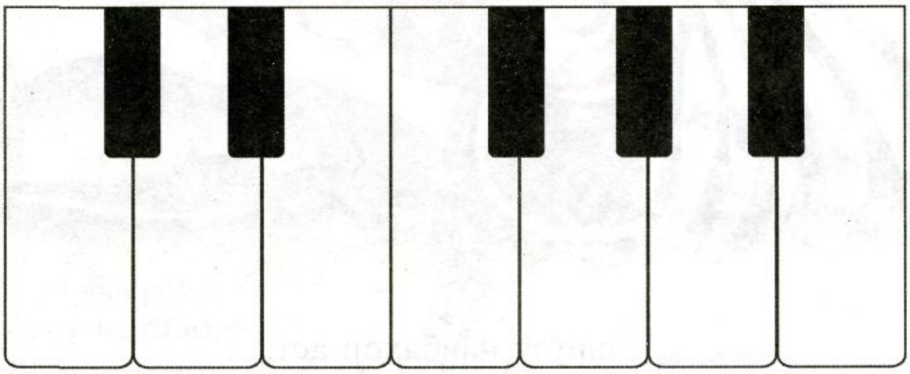

Аз рӯи пардаҳо ҳарфҳои мусиқии ба шумо шиносро ёбед.

Машқҳои овозро аз рӯи ҳарфҳои мусиқӣ сароед ва дар адворгоҳ ботартиб нависед.

Савол ва супориш: Чандто ҳарфи мусиқиро ёфтед?
Онҳоро бо овози бурро ва форам сароед.

ЧОРЯКИ IV

Бозии «Чашми кӣ тез мебинад?»

Машқро такрор кунед.
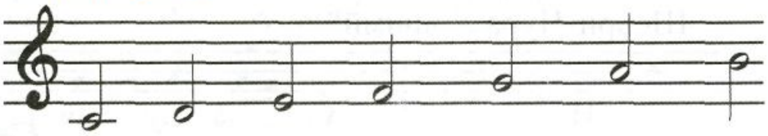
Шарҳи бозӣ:

Муаллим 3 ё 4 савти ҳархеларо интихоб карда, онҳоро дар ду ё се сония дар тарзҳои гуногун:

Бори аввал: ♪ ♪ ♩ Бори дуюм: ♩ ♪ ♪

Бори сеюм: ♪ ♩ ♪ нишон медиҳад ва мепурсад, ки савти ♩ (чорякӣ) дар куҷо омадааст.

Супориш: Ин савтҳоро аввал бо даҳони пӯшида ва баъд бо даҳони кушода хонед.

Бозиро дар савтҳо ва тарзҳои гуногун гузаронед.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

БОРОНАК

Мусиқии Қудратулло Яҳёев
Шеъри Ҷӯра Ҳошимӣ

II

Тоза шӯяд гулҳоро,
Боғу дашту саҳроро,
Борон равшан гардонад
Ҷону дилҳои моро!

Чак-чак, чак-чак, чак-чак,чак,
Чак-чак, ча-ка-чак, чак-чак,чак.

III

Борад, то гулҳо рӯянд,
То духтарҳо сар шӯянд,
То бачаҳо гул чинанд,
То модарҳо гул бӯянд!

Чак-чак, чак-чак, чак-чак,чак,
Чак-чак, ча-ка-чак, чак-чак,чак.
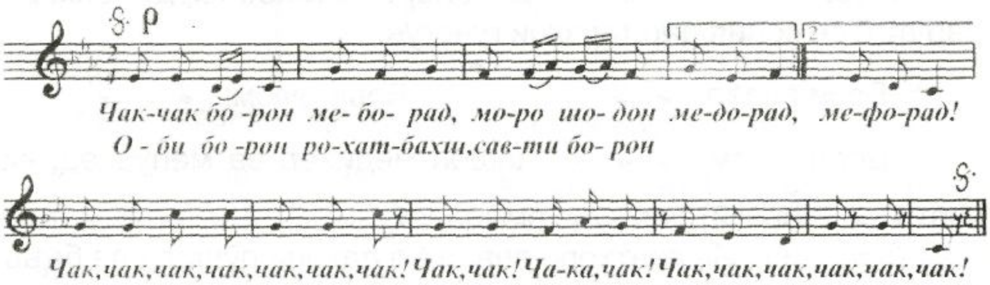
Супориш: Сурудро хонда ҳаракати зарбиро бо қарсак муайян кунед.

РЕБУС – ЧИСТОН
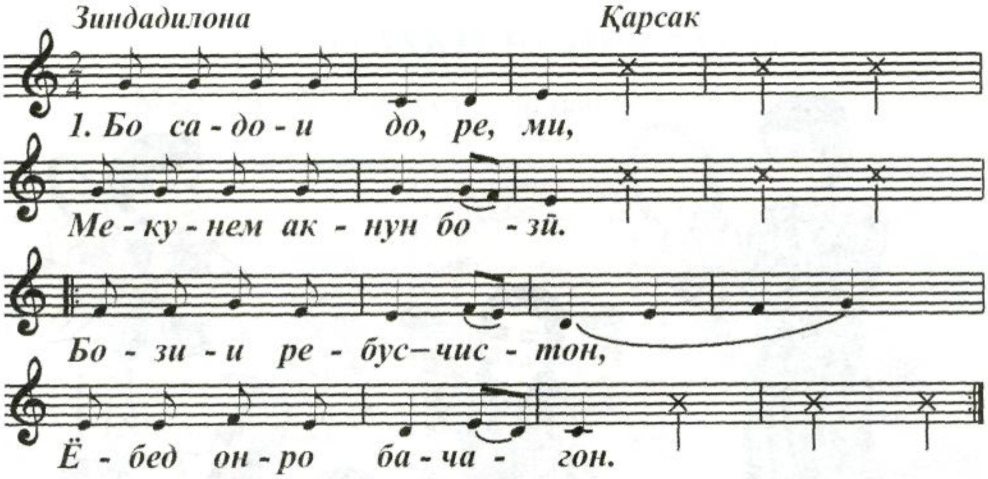
Бо садои до, ре, ми
Мекунем акнун бозӣ,

Бозии ребус — чистон,
Ёбед онро, бачагон!
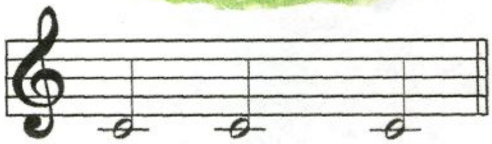
- но - ира - рад
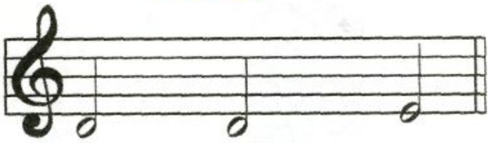
- смон - сид Ко - ла

Савол: Бозӣ шуморо хуш омад?

РАҚСҲОИ МИЛЛИИ АНЪАНАВӢ

Супориш: Кадом рақсҳои миллиро медонед?

АФСОНА

БУЗАКИ ҶИНГИЛАПО

Мусиқии Абдуфаттоҳ Одинаев

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

АМАКҶОНИ КОСМОНАВТ

Мусиқии Шарофиддин Сайфиддинов
Шеъри Убайд Раҷаб

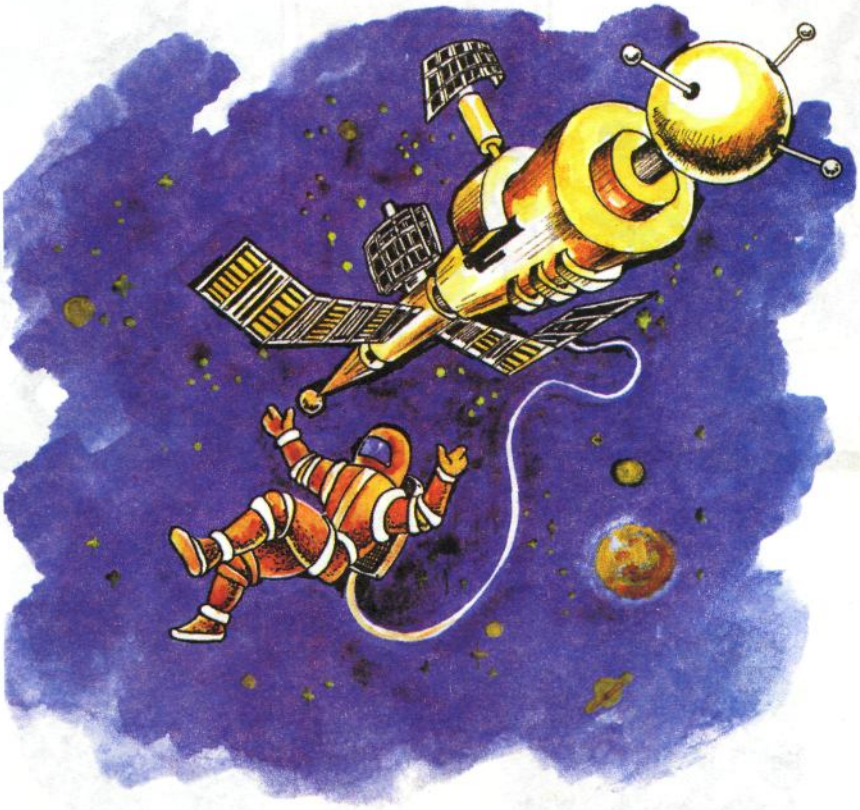

Машқро нависед.

НАВИШТАНИ АДВОР

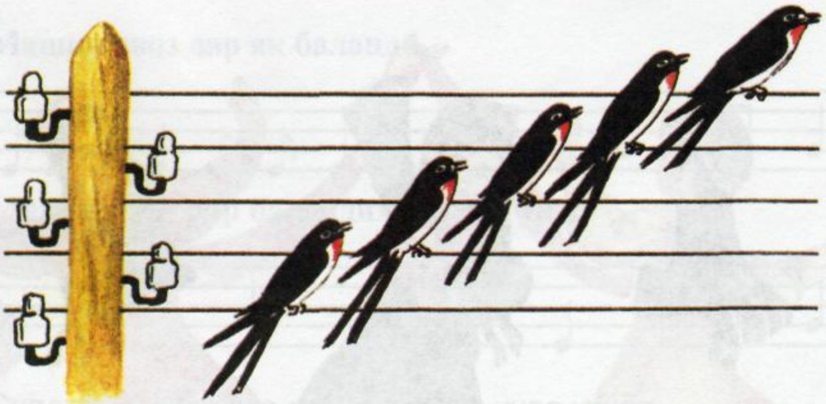

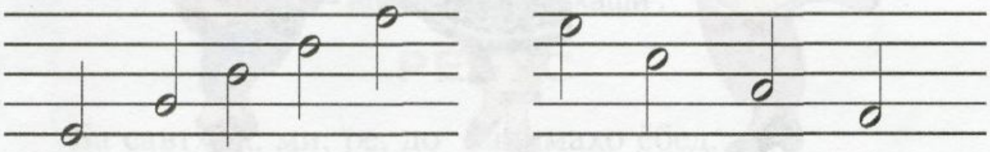

Адвор дар рӯи хатҳо ва мобайни хатҳо навишта мешавад.

Саволҳои санҷишӣ:

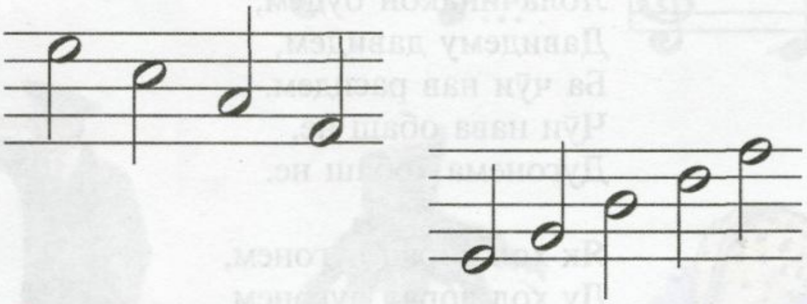

Савол: Адворҳо дар куҷо навишта мешаванд?
Парастуҳо дар куҷо нишастаанд?

Супориш: Барои адворҳои до, ре, ми, фа, сол, ла, си калимаҳо ёбед.
Сурудҳои азёд кардаатонро такрор кунед.

Бозии «СЕ ДУХТАРАКОН»

Се духтаракон будем,
Лолачинакон будем,
Давидему давидем,
Ба ҷӯи нав расидем.
Ҷӯи нава обаш не,
Дугонема хобаш не.

Як хол дорад дугонем,
Ду хол дорад дугонем,
Се сол бозаш надидем,
Чӣ ҳол дорад дугонем?

Супориш: Сурудро дар ҳавои мусиқии халқӣ бихонед.

МАШҚҲОИ ОВОЗ ВА РЕБУС

Машқи овоз дар як баландӣ.
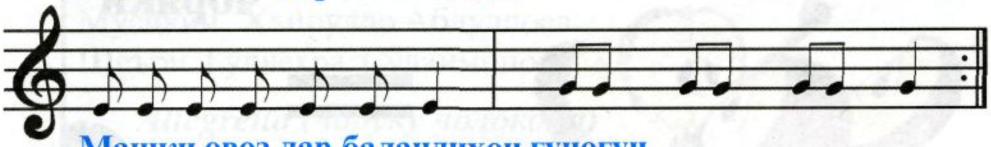
Машқи овоз дар баландиҳои гуногун.
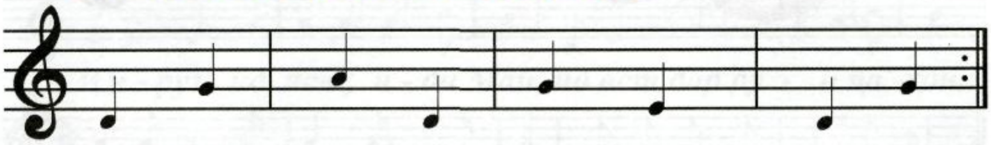
Супориш: Машқро дар як нафас иҷро кунед.
I. V. — аломати нафаскашӣ .

РЕБУС

Ба савтҳои: ми, ре, до калимаҳо ёбед.
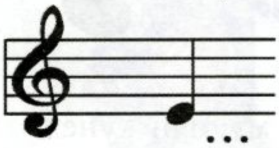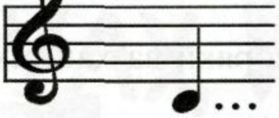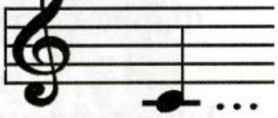
САВТҲОИ ЧОРЯКӢ ВА ҲАШТЯКӢ

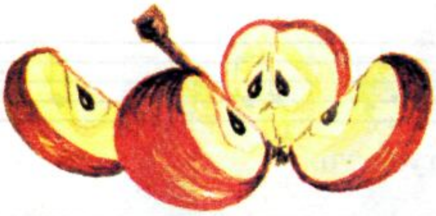

чорякӣ =

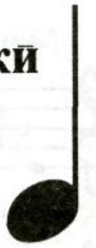

ҳаштякӣ =

Фарқи савтҳои чорякӣ ва ҳаштякиро муайян кунед.

Дастаи аломатҳои адвор ба боло , ё ба поён кашида мешавад.

Машқро иҷро кунед.
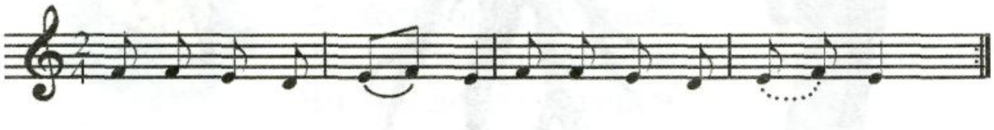
1) Бо-рон, би-бор тез, тез,
Қат-ра қат-ра рез, рез!

2) Саҳ-ро-ҳо гаш-та се -роб,
За-мин ша-вад ҳо-сил-хез!

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ИДИ МАЙ

Мусиқии Хайрулло Абдуллоев
Шеъри Гулчеҳра Сулаймонова

Allegretto (чобуку чолокона)

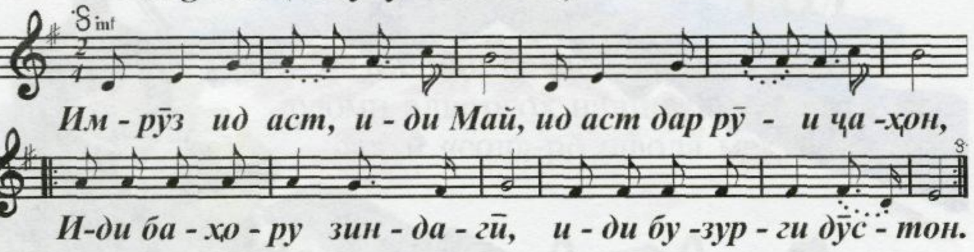

II
Майдону боғу кӯчаҳо
Пурбайраку пур аз суруд,
Ҳатто табиат кардааст
Дар тан либоси хушнамуд.

III
Садҳо кабӯтарҳои сулҳ
Бикшода боли хушро,
Шодона бозӣ мекунанд
Дар осмони софи мо.

Супориш: Сурудро қадам зада иҷро кунед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ЭЙ МУЛКИ ХУРРАМ

Мусикии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Алӣ Бобоҷон

Савол: Ҳангоми шунидани мусиқӣ табиатро чӣ гуна тасаввур мекунед?

КАЛИДИ ҒИЧҶАК

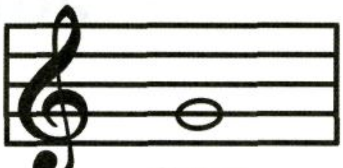

СОЛ

Калиди ғичҷак дар рӯи хатти дуюми адворгоҳ навишта мешавад ва савти «сол»-ро ифода мекунад.
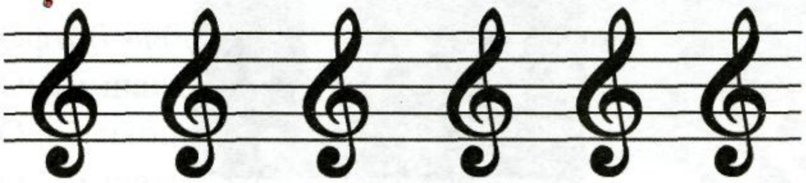
Супориш: Машқи якуму дуюми калиди ғичҷакро якҷоя нависед.

Машқи овозхонӣ аз савти «сол»:
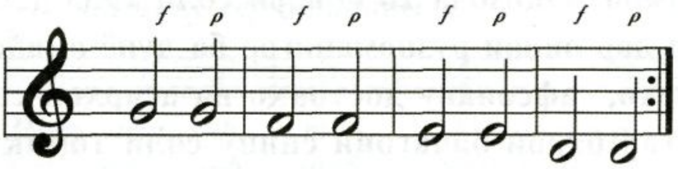
Қоидаи иҷрои машқ

Хонандагони синф ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд:
а) гурӯҳи якум бо аломати «*f*» – форте (баланд).
б) гурӯҳи дуюм бо аломати «Р» – пианно (паст).

Саволҳо: Ҳангоми иҷрои машқ ҳамаи хонандагон қоидаро риоя карданд?
Садои аз ҳама баландтарини ин машқ кадом аст?
Калиди ғичҷак кадом савтро ифода мекунад?

ШИНОСОЙ БО ШОИР

Наримон Бақозода

Наримон Бақозода 26 январи соли 1935 дар шаҳри Самарқанд дар оилаи рӯзноманигор ба дунё омадааст.

Шеърҳо, афсонаву достонҳо ва асарҳои саҳнавии шоир бештар барои бачагони синну соли томактабӣ ва хурди мактабианд. “Сурнайчӣ”, “Гулдара”, “Оши ҳалол”, “Чӣ хуш аст?”, “Дафтари мо — кони “5”, “Алифбои дилкушо” ва чандин китобҳои дигари шоир чоп шудаанд. Бачаҳо шеърҳои Наримон Бақозодаро бо ҳавас мехонанд ва дӯст медоранд.

Либреттои аввалин операҳои точикӣ барои бачаҳо — “Хонаи Заргӯш - бибӣ” ва “Ҷингилапо” низ ба қалами ӯ тааллуқ доранд.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

ОФТОБУ ОДОБ

Мусиқии Сафаралӣ Сатторов
Шеъри Пӯлод Мӯъмин
Тарҷумаи Юсуфҷон Аҳмадзода

Нағз аст офтоб?
Ё нағз одоб?
Ҳам нағз офтоб!
Ҳам нағз одоб!

Офтоб набошад,
Олам шавад тор!
Одоб набошад,
Одам шавад хор!

Allegro (ҷонноку серҳаракат)

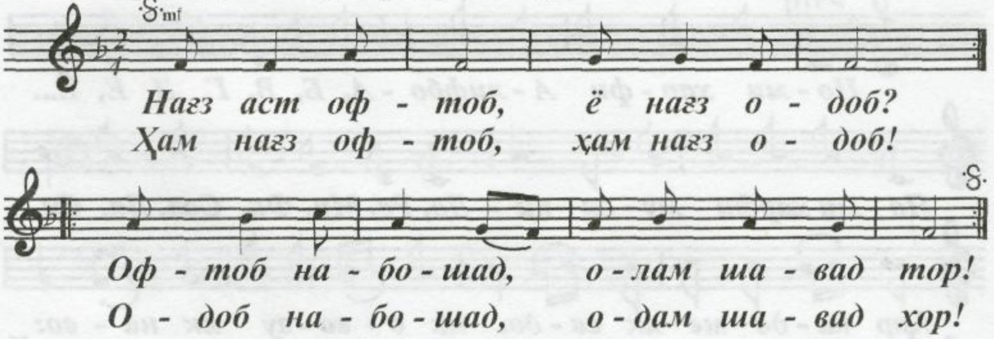

Савол: Суруд ба шумо маъқул шуд?

Супориш: Мазмуни шеърро нақл кунед.

СУРУДАНРО ОМӮЗЕД

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Наримон Бақозода

АЛИФБОИ МУСИҚӢ
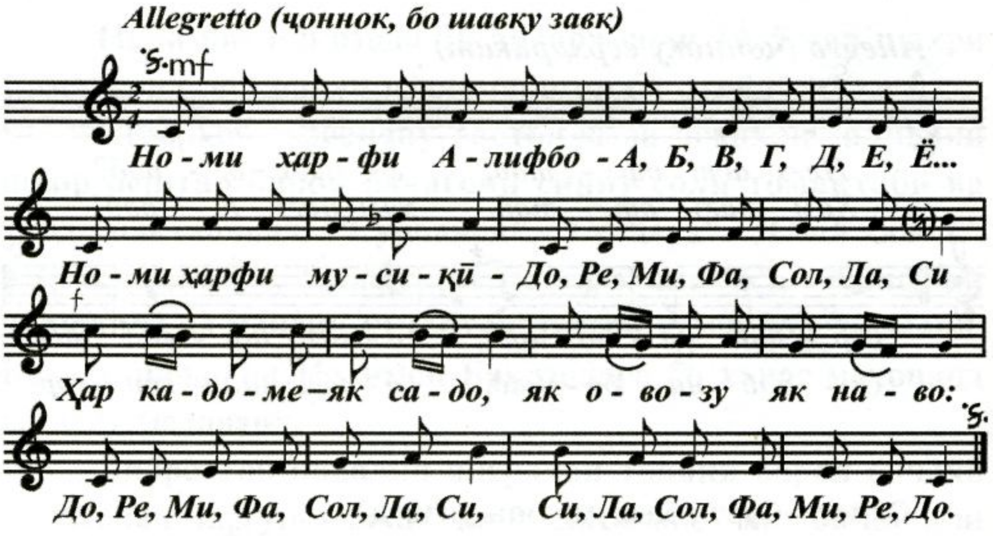
Савол: Суруд ба шумо маъқул шуд?

МУНДАРИЧА

Чоряки I 5

Чоряки II 26

Чоряки III 44

Чоряки IV 79

С. САТТОРОВ, Ҷ. ОХУНОВ, М. ЯҲЁЕВ

АЛИФБОИ МУСИҚӢ

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ СИНФИ ЯКУМ

Муҳаррирон: *А. Худойдод*, *С. Назаров*

Муҳаррирони мусиқӣ *Ҷ. Охунов*, *Ҷ. Ҳошимӣ*

Тарроҳ ва муҳаррирони техникӣ *Ш. Гафаров*, *О. Ғарибов*, *Н. Алифшоев*

Рассом *М. Сайдалиев*
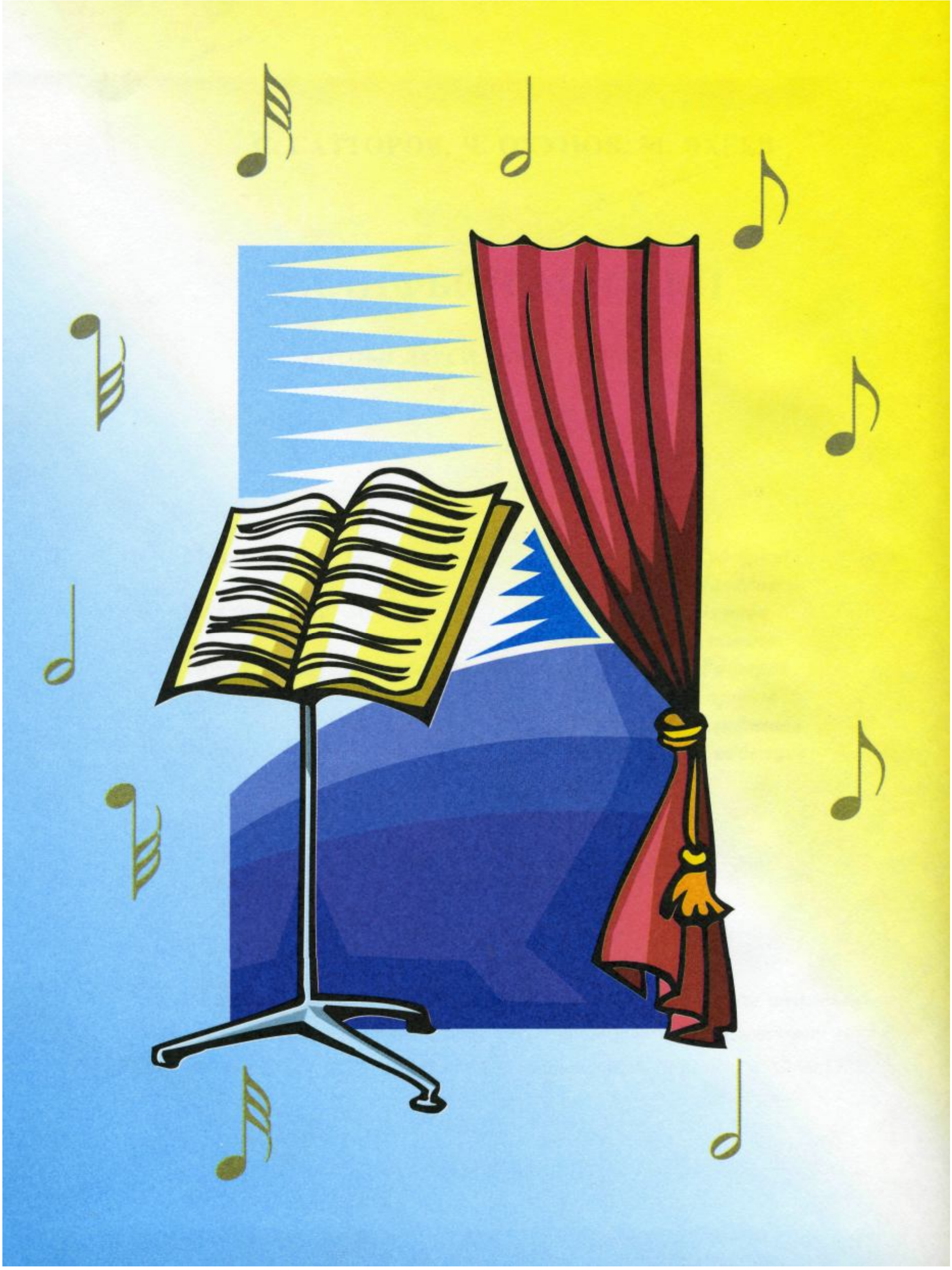
Ба матбаа 10.01.2005 супурда шуд. Ба чопаш 05.05.2005 имзо шуд. Андозаи 70x90$^{1}/_{16}$. Коғази офсетӣ. Ҳуруфи адабӣ. Ҷузъи чопии шартӣ 6,0. Адади нашр 150 000. Супориши № 3, 11501. ООО «Х.К.ФАРАС», Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Айнӣ, 17.